

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

DAMIR ŠKRABAN

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**DEMOGRAFSKE RAZLIKE MED EVROPO IN ZDRUŽENIMI
DRŽAVAMI AMERIKE**

Ljubljana, december 2004

DAMIR ŠKRABAN

IZJAVA

Študent Damir Škraban izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. Janeza Malačiča, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 24.12.2004

Podpis: _____

Kazalo

1	Uvod	1
2	Dinamika prebivalstva.....	2
2.1	Splošno o dinamiki prebivalstva.....	2
2.2	Celokupna rast prebivalstva Evrope in ZDA.....	2
2.3	Sestava celokupne rasti prebivalstva	4
3	Rodnost.....	5
3.1	Splošno o rodnosti	5
3.2	Dejavniki rodnosti	6
3.3	Pojav nizke rodnosti	7
3.4	Rodnost v Evropi	8
3.4.1	Stopnja totalne rodnosti in povprečna starost ob prvem rojstvu	9
3.4.2	Zapustitev doma staršev	11
3.4.3	Zakonska zveza in zunajzakonska rodnost.....	12
3.4.4	Vpliv zaposlitve na rodnost	13
3.5	Analiza rodnosti v ZDA	14
3.5.1	Stopnja totalne rodnosti	14
3.5.2	Zapustitev doma staršev	16
3.5.3	Zakonska zveza in rodnost	17
3.6	Primerjava rodnosti med Evropo in ZDA.....	18
4	Migracije.....	19
4.1	Migracije splošno	19
4.2	Mednarodne migracije	20
4.3	Migracijsko prebivalstvo	21
4.4	Migracije v Evropi.....	22
4.4.1	Migracije v novih članicah EU	24
4.5	Migracije v ZDA	25
4.5.1	Migracije po državi izvora.....	27
4.6	Primerjava migracij med Evropo in ZDA	28
5	Prebivalstvena politika	29
5.1	Splošna vprašanja prebivalstvene politike.....	29
5.2	Vrste prebivalstvenih politik	30
5.3	Prebivalstvena politika v Evropi	32
5.3.1	Splošno o prebivalstveni politiki v Evropi	32
5.3.2	Politika rodnosti.....	32
5.3.3	Migracijska prebivalstvena politika v Evropi.....	35
5.4	Prebivalstvena politika ZDA	37
5.4.1	Splošno o prebivalstveni politiki ZDA	37
5.4.2	Politika rodnosti.....	38

5.4.3	Imigracijska prebivalstvena politika	39
5.5	Primerjava prebivalstvenih politik Evrope in ZDA	40
6	Sklep	41
	Literatura	43
	Viri.....	46
	Priloge.....	i

1 Uvod

Namen tega diplomskega dela je analiza demografskih razlik med Evropo in ZDA v opazovanem obdobju od 1960 do leta 2000. Demografske razlike so zelo širok pojem in njihova celotna analiza bi mnogokrat preseгла okvir tega dela, zato bo analiza osredotočena le na dinamiko prebivalstva. Analizirane bodo rodnot in migracija kot komponenti rasti ter prebivalstvena politiko kot instrument vplivanja na gibanje prebivalstva.

Evropa kot predmet proučevanja in primerjave obsega Evropsko unijo petindvajsetih držav (EU-25). Zadnja širitev Evropske unije sicer ne sodi v proučevani časovni okvir tega dela, je pa tako velikega pomena za Evropo, da je pri analizi upoštevana. Zaradi politične zgodovine večine držav pristopnic je nemogoče pridobiti demografske podatke za celotno proučevano obdobje na dovolj razčlenjeni ravni, zato so določene analize narejene le za države EU-15 in obenem upoštevane posebnosti novih držav članic in njihov vpliv na EU-25. ZDA pa so obravnavane kot celota brez navedbe in proučevanja specifikne posameznih predelov oziroma držav.

Za obstoj in razvoj vsake družbe je glavni pomen ohraniti oziroma povečati svoje prebivalstvo. Temelj obnavljanja vsakega prebivalstva so rojstva. Ljudje se skozi čas in po državah različno odločajo o tem, koliko otrok bodo imeli in kdaj. V razvitih državah rodnot večinoma upada, kar kratkoročno povzroča ekonomske težave, dolgoročno pa ogroža reprodukcijo prebivalstva. Upadanje rodnoti poskušajo te države zmanjševati s spodbujevalno prebivalstveno politiko in/ali kompenzirati s priseljevanjem.

Analiza smrtnosti v tem diplomskem delu ne bo imela velike teže. Obe območji imata nizko raven smrtnosti. Tako ZDA kot Evropa imata visoko razvito zdravstvo, ki se neprestano trudi zmanjšati smrtnost. Razlike v smrtnosti so med obema območjema tako majhne, da nimajo pomembnega vpliva značilnosti naravne rasti obeh območij.

Posebne pomena tako za Evropo kot ZDA so preselitve prebivalstva. Migracije imajo velik ekonomski in socialni vpliv tako v izvorni državi kot v državi sprejemnici migrantov. V diplomskem delu bo analiziran prehod Evrope iz emigracijske v imigracijsko območje in odnos Evrope in ZDA do migracij.

Na začetku dela je analiza dinamike celotnega prebivalstva. Sledi analiza rodnoti, ki je glavni gradnik rasti prebivalstva, nato pa poglavje o migracijah. V zadnjem vsebinskem sklopu je prikazana prebivalstvena politika kot instrument vplivanja na prebivalstvo. V zaključku so sklepne ugotovitve.

2 Dinamika prebivalstva

2.1 Splošno o dinamiki prebivalstva

Dinamika prebivalstva je spreminjanje števila prebivalstva skozi čas. Prebivalstvo sestavljajo posamezniki, katerih odločitve o tem, ali bodo imeli potomstvo ali ne, kdaj se bodo poročili, kje bodo živeli, kje se bodo zaposlili, vplivajo na gibanje celotnega prebivalstva. Na odločanje ljudi vplivajo njihove osebne želje in družbene ter ekonomske razmere v trenutku odločanja. Ko v družbi vlada optimizem, se ljudje odločajo za otroke hitreje in večkrat, saj pričakujejo, da jih bo lažje preživljati. V slabih ekonomskih razmerah pa padajo rojstva in ljudje se odseljujejo. Oba trenda vplivata na gibanje prebivalstva.

Vse te odločitve posameznikov in družbe ter neizbežni dogodki smrti se akumulirano odražajo na gibanju celotnega prebivalstva, kar lahko prikažemo z naslednjo prebivalstveno bilanco:

$$\text{Sprememba števila prebivalstva} = (\text{nataliteta} - \text{mortaliteta}) + (\text{imigracije} - \text{emigracije})$$

Pri rasti prebivalstva razlikujemo dve področji. To sta naravna rast prebivalstva, ko rojstva presegajo smrti, in rast na račun selitev, ko so priselitve iz tujine večje kot odselitve. Vsota naravne in migracijske rasti je celokupna rast prebivalstva. Rast prebivalstva je lahko izražena v absolutnih številih ali pa relativno – vselej na 1000 prebivalcev.

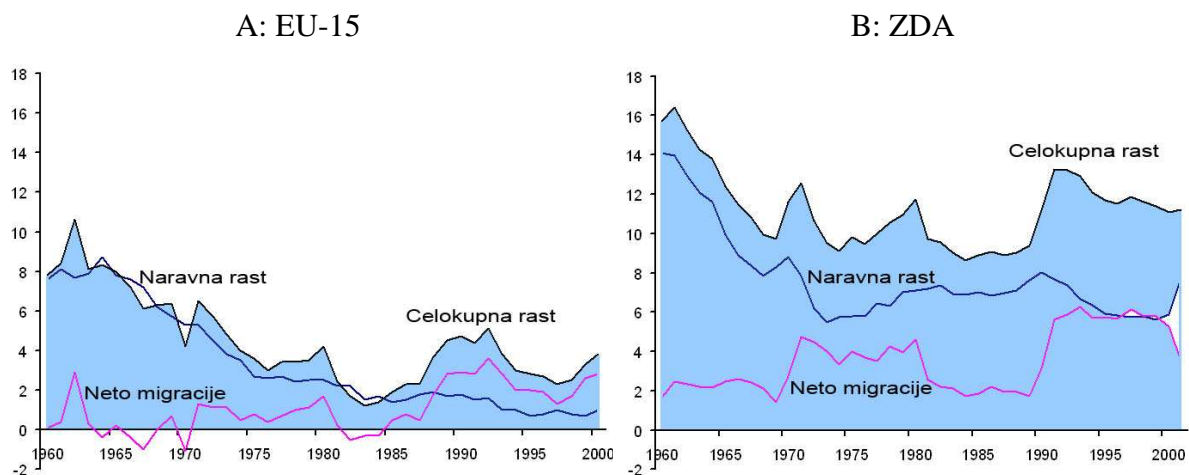
2.2 Celokupna rast prebivalstva Evrope in ZDA

Prebivalstvo Evrope in ZDA je skozi proučevano obdobje naraščalo. Prispevek naravne rasti in migracij k celokupni rasti prebivalstva je bil v obeh območjih ves čas pozitiven. Izjema so le kratka obdobja v Evropi, ko je bila emigracija večja od imigracije in je tako zmanjševala celokupno rast prebivalstva (slika 1 na strani 3).

V EU-25 je v proučevanem obdobju prebivalstvo naraslo za 75 milijonov oziroma 19,5%, v ZDA pa kar za 102 milijona oziroma 55%. Povprečna stopnja rasti prebivalstva je v Evropi 4,4%. V ZDA pa je bila ves čas višja in je znašala 11,2‰. Z zadnjo širitvijo je število prebivalstva Evropske unije naraslo za 74,1 milijona, in sicer na 454,9 milijona in je tako večje od prebivalstva ZDA, ki šteje 282 milijona.

Krivulji relativne rasti prebivalstva obeh območij imata skupne točke. V obeh območjih so opazni nenadni skoki in padci rasti prebivalstva, ki so se zgodili v istih časovnih obdobjih. Vzrok za podobnost sprememb v gibanju prebivalstva so verjetno globalne spremembe, ki so imele vpliv tako na Evropo kot na ZDA.

Slika 1: Primerjava celokupne rasti prebivalstva, neto migracij in naravnega prirastka med EU-15 in ZDA med letoma 1960 in 2000. Podatki so izraženi kot koeficient prirastka na 1000 prebivalcev.

Vir: Eurostat, 2002, str. 47; U.S. Census Bureau, 2003, str. 1, 2, 15, 16, 21, 22.

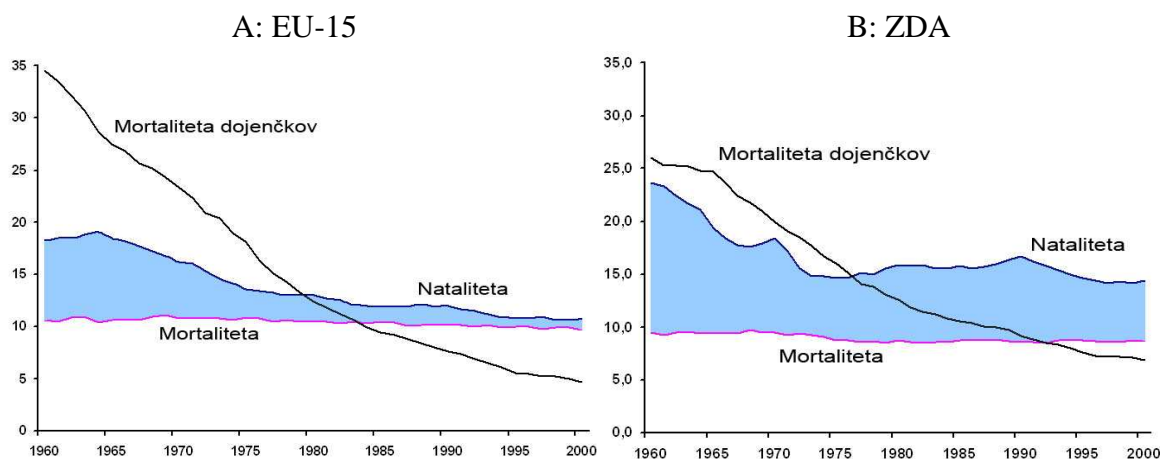
Sestava naravne rasti je prikazana na sliki 2 na strani 4. Osenčena površina med krivuljo natalitete in krivuljo mortalitete predstavlja relativno naravno rast. Naravna rast je bila tako v Evropi kot v ZDA skozi proučevano obdobje pozitivna, saj je nataliteta ves čas presegala mortaliteto. Obe območji se zelo razlikujeta na področju natalitete. V Evropi se je nataliteta znižala z 18,4‰ v letu 1960 na 10,7‰ v letu 2000, kar je skoraj na raven smrtnosti, tako da znaša stopnja naravne rasti v letu 2000 1‰.

ZDA so imele skozi celotno proučevano obdobje višjo nataliteto in naravno rast. Leta 1960 je bila naravna rast prebivalstva 14,1‰, kar je skoraj dvakrat višja kot v istem obdobju v Evropi (7,6‰). Do leta 2000 se je naravna rast v ZDA spustila na raven 5,9‰, kar pa je skoraj šestkrat več ko v Evropi (1‰).

V obeh proučevanih območjih je bila mortaliteta skozi vse proučevano obdobje približno 10‰. Zaradi enakosti mortalitete med območjema, mortaliteta ni vplivala na razlike v naravni rasti med Evropo in ZDA. Večja razlika med obema območjema je bila v smrtnosti dojenčkov¹. Evropa je uspela začetno višjo mortaliteto dojenčkov znižati pod raven smrtnosti dojenčkov v ZDA. V Evropi je v štiridesetih letih mortaliteta dojenčkov padla s 34,5 na 4,7‰, v ZDA pa s 26 na 6,9‰. Padec mortalitete dojenčkov je povezan z vse boljše zdravstveno oskrbo mater in otrok po rojstvu.

¹ Mortaliteta dojenčkov je definirana kot število umrlih dojenčkov na 1000 živorojenih.

Slika 2: Splošna stopnja natalitete in mortalitete ter mortaliteta dojenčkov v EU-15 in ZDA med letoma 1960 in 2000. Podatki so izraženi kot koeficient na 1000 prebivalcev.

Vir: Eurostat, 2002, str. 87, 111; U.S. Census Bureau, 2003, str. 21, 22.

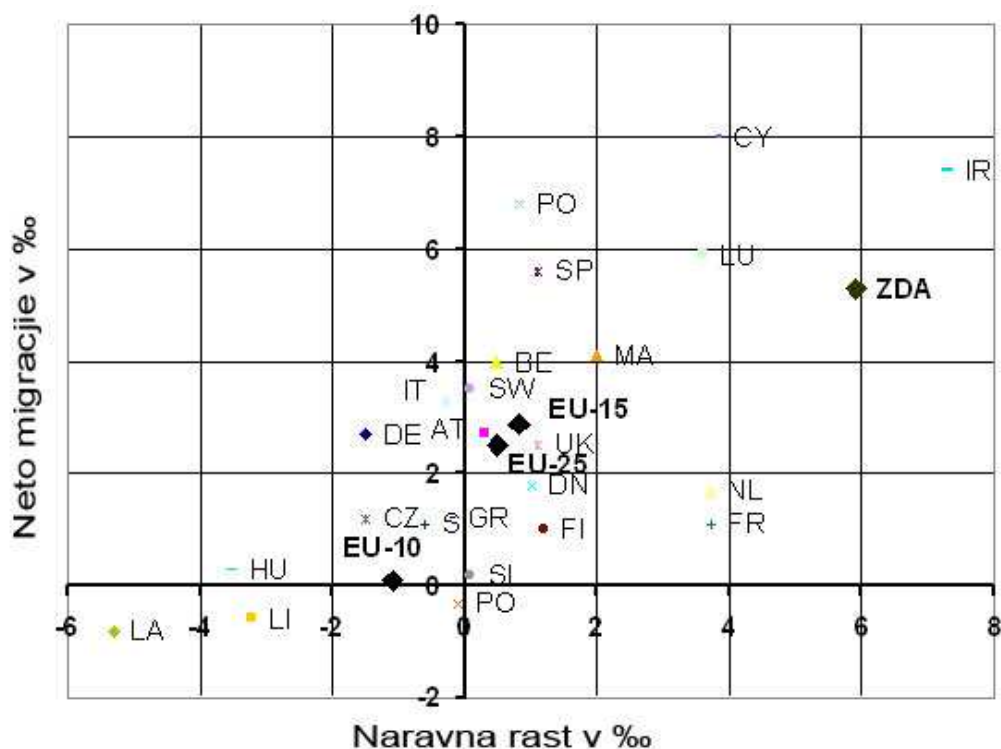
2.3 Sestava celokupne rasti prebivalstva

Posamezna prebivalstva imajo različno rodnost in smrtnost, s tem pa naravno rast. Razlikujejo se tudi po številu imigrantov in emigrantov, kar se odraža v neto migracijah. Vsota naravne rasti prebivalstva in neto migracij pove, ali se število prebivalstva povečuje ali zmanjšuje. Negativno naravno rast lahko kompenzirajo pozitivne neto migracije in tako preprečijo upadanja prebivalstva.

Slika 3 na strani 5 prikazuje naravno rast in neto migracije v evropskih državah in ZDA v letu 2002. V zgornjem desnem kotu grafikona se nahajajo države z najvišjo stopnjo rasti prebivalstva. To so ZDA, Irska, Ciper in Luksemburg. Te države imajo visoko rodnost in hkrati sprejemajo veliko imigrantov. Čeprav je v tej skupini nekaj evropskih držav, ima EU-15 kot celota nizko rast prebivalstva in se zato nahaja bližje koordinatnemu izhodišču grafikona. Visoka rodnost prej omenjenih evropskih držav je namreč kompenzirana z nizko rodnostjo v velikih državah, kot so Nemčija, Avstrija, Italija, Španija in Velika Britanija.

Negativno rast prebivalstva imajo predvsem nove države članice EU (EU-10). Na grafikonu se nahajajo v spodnjem levem kvadrantu, kar kaže na negativno naravno rast in negativni saldo migracij. Litva, Latvija in Madžarska so države, katerih prebivalstvo najhitreje upada. Upadanje prebivalstva EU-10 vpliva na zmanjšanje rasti prebivalstva celotne EU-25, kar na sliki 3 prikazuje premik točke EU-25 bližje koordinatnemu središču.

Slika 3: Naravna rast in neto migracije v državah EU in ZDA v letu 2002.

Vir: Monnier, 2004, str. 7.

V proučevanem obdobju so se naravna rast in neto migracije po državah spreminjale. Nekatere države so prešle iz emigracijske v imigracijsko družbo, v drugih je drastično padla rodnost in s tem naravna rast. Če bi te spremembe prikazali na sliki 3, bi bile ponazorjene s premikom držav iz enega kvadranta grafikona v drugega. Te spremembe bodo v nadaljevanju podrobneje analizirane.

3 Rodnost

3.1 Splošno o rodnosti

Rodnost je demografski pojav, ki ga ugotavljamo s povezavo števila rojstev nekega prebivalstva s številom tega prebivalstva kot celote ali z njegovimi posameznimi deli. Rodnost je pozitivna sestavina obnavljanja prebivalstva. Brez rojstev oziroma s pomanjkanjem obnavljanje prebivalstva dolgoročno ni možno.

Rodnost analiziramo z različnimi kazalniki, ki kažejo na razmerja med živorojenimi in različnimi deli populacije. Osnovni kazalnik rodnosti je splošna stopnja natalitete. Splošna stopnja natalitete primerja število živorojenih enega leta s srednjim številom prebivalstva v istem letu in pove število živorojenih na 1000 prebivalcev. Analitična vrednost tega kazalnika pri primerjanju dveh ali več populacij je omejena. Kazalnik namreč ne pove, ali

je razlika v splošni stopnji rodnosti nastala zaradi večje težnje prebivalstva po otrocih ali je pa posledica razlike v deležu prebivalstva v rodni dobi in celotnim prebivalstvom.

Naslednji kazalnik je splošna stopnja rodnosti, ki ponazori razmerje med številom živorojenih in srednjim letnim številom žensk v rodni dobi (ženske med 15. in 49. letom starosti). Ta kazalnik, ki upošteva le ženske v rodni dobi, izniči vpliv različne starostne in spolne strukture prebivalstva.

Starostno specifična stopnja rodnosti je kazalnik, ki povezuje rodnost v odvisnosti s starostjo. Ta kazalnik nam prikaže število živorojenih v izbranem starostnem obdobju na 1000 žensk v izbranem starostnem razredu. Računa se za enoletna in petletna obdobja.

Vsota enoletnih starostno specifičnih stopenj rodnosti se imenuje totalna (celotna) stopnja rodnosti. Stopnja totalne rodnosti (v nadaljevanju STR) prikaže število otrok, ki jih v povprečju rodi ženska v svojo rodni dobi, s predpostavko, da doživi 49. leto starosti.

Kazalnik stopnje totalne rodnosti se uporablja tudi kot kazalnik obnavljanja prebivalstva. Mejna vrednost, ki zagotavlja enostavno reprodukcijo prebivalstva ob odsotnosti mednarodnih migracij, je v razvitih državah 2,1. To je število otrok, ki jih v povprečju mora roditi ženska, da sebe nadomesti z drugo osebo ženskega spola. Ob tem se upošteva, da se rodi malo več dečkov kot deklic, in da vse deklice ne doživijo starosti primerne za rojevanje. Prebivalstva s STR manj kot 2,1 se samo z rojstvi dolgoročno ne morejo obnavljati. Povečuje se jim delež starejšega prebivalstva, kar pripelje do upada vsega prebivalstva. Upadanje števila prebivalstva se ne pojavi v trenutku, saj se z boljšimi zdravstvenimi in socialnimi storitvami podaljšuje življenjska doba, kar kratkoročno kompenzira premajhno število novorojenih.

Obnavljanje ali reprodukcijo prebivalstva proučujemo še z drugimi kazalniki. Najpomembnejša sta bruto in neto stopnja obnavljanja. Ta kazalca pri izračunu upoštevata le živo rojene deklice. Razlika med njima je v tem, da je pri neto stopnji reprodukcije izločena smrtnost žensk v rodni dobi, pri bruto stopnji reprodukcije pa smrtnost ni izključena. Mejna vrednost neto stopnje reprodukcije je tako 1, kar pomeni, da ženska v svoji rodni dobi rodi eno deklico, s katero nadomesti samo sebe (Malačič, 2003, str. 83-87).

3.2 Dejavniki rodnosti

Rodnost je odvisna od neposrednih vzrokov in posrednih dejavnikov. Neposredni vzroki so površinski izraz zapletenega in med seboj na različne načine povezanega delovanja posrednih dejavnikov. Neposredne vzroke rodnosti lahko razdelimo v tri glavne skupine: vzroke spolnih odnosov, vzroke zanositev ter vzroke nosečnosti in poroda.

Posredne dejavnike rodnosti, ki delujejo prek neposrednih vzrokov, lahko delimo v več skupin: biološke, ekonomske, družbene, kulturne, antropološke in psihološke. V razvitih državah so v ospredju predvsem ekonomski ter družbeni dejavniki. Spremembe pri ekonomskih dejavnikih, kot so zaposlovanje žensk, naraščanje stroškov vzgoje in spremenjeni odnosi med generacijami, se kažejo tudi na spremembi družbenih dejavnikov. Družbeni položaj posameznika, njegov poklic, izobrazba, življenje v mestnem okolju in emancipacija žensk so vzroki za spremembe družbenih reproduktivnih norm.

V preteklosti so bile družine z veliko otroki glavno zagotovilo reprodukcije v času visoke smrtnosti. V sodobnem času so se uveljavile družine z majhnim številom otrok. Veliko družino, kot vrednoto, so zamenjale predvsem ekonomske vrednote, posledica tega pa je padec rodnosti na raven, ki več ne more obnavljati generacij.

3.3 Pojav nizke rodnosti

Z upadanjem svetovnih stopenj rodnosti izginjajo razlike med razvitimi državami in državami v razvoju. Hitro širjenje nizke rodnosti tudi v države, ki so imele prej visoko stopnjo rodnosti, je povzročilo konvergenco svetovnih stopenj rodnosti. Zbliževanje rodnosti poteka hitreje, kot je potekalo zbliževanje večine drugih socialno-ekonomskih značilnosti družb. Če se bo trend upadanja rodnosti nadaljeval bo leta 2010 let večina svetovnega prebivalstva živela v območjih z rodnostjo pod enostavno reprodukcijo (Wilson, 2001, str. 1).

Prebivalstvo mora imeti stopnjo totalne rodnosti 2,1, da je zagotovljeno obnavljanje generacij in s tem ohranjanje števila prebivalstva. V kolikor je STR dalj časa nižja od 2,1 vodi to do ekonomskih, socialnih in demografskih problemov družbe. Nizka stopnja rodnosti povzroči krčenje deleža mladega, delovno aktivnega prebivalstva, in povečevanje deleža starejšega prebivalstva, kar dolgoročno povzroči krčenja števila celotnega prebivalstva. Delovno aktivno prebivalstvo vse težje nosi breme socialne in zdravstvene oskrbe vse večjega števila starejšega prebivalstva. Zato države že danes prilagajajo svoje pokojninske sisteme, da bodo lahko prenesle vse večje breme vzdrževanja neaktivnega prebivalstva.

V večini evropskih držav rodnost upada vse od sedemdesetih let prejšnjega stoletja. V devetdesetih letih je rodnost v Južni Evropi in državah Vzhodne Evrope močno padla. Konec devetdesetih je bilo v Evropi že 13 držav s skupaj 270 milijoni prebivalcev, ki so imele STR manj kot 1,3. Tako nizko rodnost raziskovalci štejejo za zelo nizko (ang.: »lowest-low fertility«). STR pod 1,3 je daleč pod reproduktivnim ravnovesjem. Tako nizka rodnost pomeni v stabilni populaciji s povprečno starostjo ob rojstvu 30 let vsakoletno krčenje prebivalstva za 1,5% oziroma prepолоvitev števila prebivalstva vsakih 45 let.

Zelo nizka rodnot na ravni države je pojav devetdesetih let. Pred tem se je že začasno pojavila v državah Severne in Zahodne Evrope, ki so bile začetnice trenda dolgoročne rodnoti pod ravnjo obnavljanja prebivalstva. Pojavila se je tudi v Franciji med I. Svetovno vojno, v Zahodni Nemčiji med letoma 1984 in 1985 in v združeni Nemčiji v letih 1993-95 (Kohler, 2002, str. 643).

Raziskovalci ugotavljajo, da je zelo nizka rodnot s STR manj kot 1,3 posledica kombinacije naslednjih demografskih in socialno-ekonomskih dejavnikov:

- **Hitrost in porazdelitev motenj v starostno specifičnih stopnjah rodnoti,** kar se kaže v podcenjevanju rodnoti, merjene s stopnjo totalne rodnoti.
- **Socialno-ekonomski motivi za odlašanje rojstev**
Pomemben dejavnik pri odlašanju rojstev je ekonomska negotovost, kar povzroča odlašanje odločitev z dolgoročnimi posledicami, kot je na primer odločitev za otroka. Velika negotovost na trgu dela zmanjšuje oportunitetne stroške višje izobrazbe. Višja izobrazba pa hkrati povečuje možnosti na trgu dela. To vzpodbuja mlade, predvsem ženske, da se dalj časa izobražujejo. Odlašanje rojstev v prihodnost tako postane razumna ekonomska odločitev.
- **Vpliv družbe na odločanje, kdaj imeti otroke**
Na odločitev posameznika, kdaj naj ima otroke, vpliva tudi odnos družbe do tega vprašanja. Pri tem je pomembno, kdaj se znanci odločajo za otroke, kako dolgo so mladi odvisni od staršev, kakšne so razmere na trgu dela, povprečna starost ob vstopu v zakon itd.
- **Institucionalna ureditev, ki spodbuja nizko rodnot**
Države z nizko rodnotjo imajo slabo urejeno pomoč družinam, ki bi ublažila stroške vzgoje otrok. Pogosto primanjkuje otroškega varstva, otroške pomoči, davčnih ugodnosti za družine z otroki itd. Trg dela je nefleksibilen, kar predvsem ženskam otežuje usklajevanje kariere in družine. Posledici tega sta odlašanje z rojstvi in odločanje za manj otrok.

Od kombinacije in obsega zgoraj naštetih dejavnikov je odvisna stopnja rodnoti v državi. Dejavniki nizke rodnoti pridejo do izraza predvsem v državah z zelo nizko stopnjo rodnoti, čeprav so prisotni tudi v drugih državah.

3.4 Rodnot v Evropi

Evropa je območje, v katerem je rodnot skozi proučevano obdobje, razen majhnih izjem, padala. V večini njenih držav je danes rodnot tako nizka, da pomeni demografski problem, saj se prebivalstvo z rojstvi več ne more primerno obnavljati. Analiza rodnoti bo

osredotočena na eni strani na države z nizko rodnostjo in na drugi strani na države, ki uspevajo imeti visoke stopnje rodnosti.

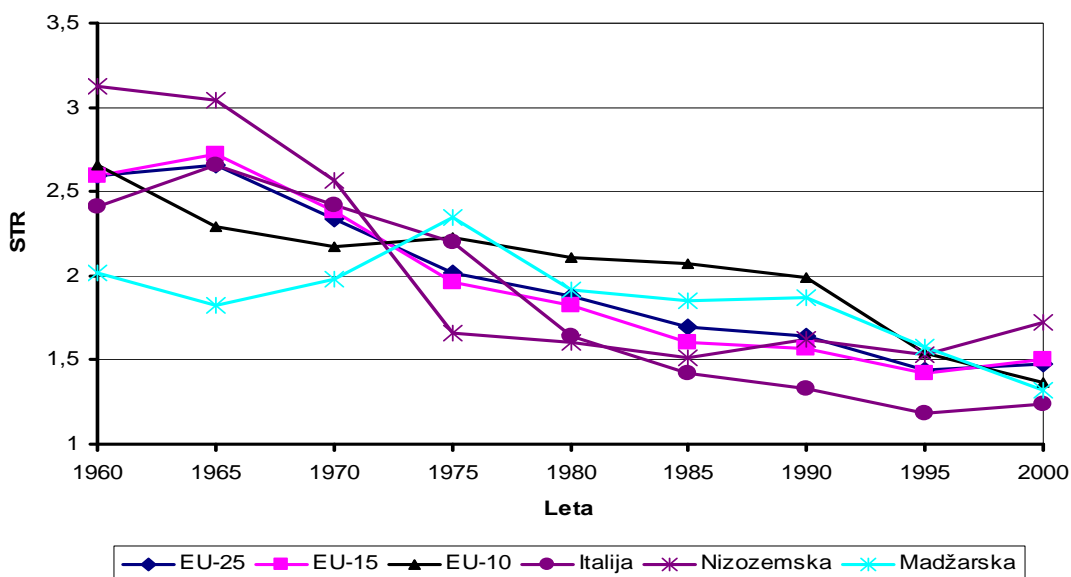
Rodnost bo najprej analizirana s pomočjo STR in povprečne starosti mater ob prvem rojstvu. Nato bo analiziran vpliv odhoda mladih od doma staršev. Sledi analiza zakonske in izvenzakonske rodnosti ter vpliv trga dela na rodnost.

Analiza rodnosti proučuje predvsem razlike med Južno, Severno in Vzhodno Evropo. Območja v analizi zastopajo njihove tipične predstavnice: Italija, Nizozemska, Švedska in Madžarska.

3.4.1 Stopnja totalne rodnosti in povprečna starost ob prvem rojstvu

Slika 4 prikazuje gibanje STR v izbranih območjih. Leta 1960 nobena država oziroma območje ni imelo STR pod 2. V tem obdobju so bile države z najvišjo rodnostjo Nizozemska, Italija in Španija. Na Nizozemskem je nato rodnost v sedemdesetih letih močno upadla, tako da je bila najnižja med izbranimi državami. Nizozemskemu padcu rodnosti sta sledili Italija in Španija.

Slika 4: STR izbranih državah in območjih v obdobju 1960-2000.

Vir: Eurostat, 2004, str. 78.

V osemdesetih je bil pomemben preobrat pri rodnosti na Nizozemskem na eni strani in v Italiji ter Španiji na drugi strani. Nizozemska STR se je stabilizirala in se začela ponovno dvigati. Z 1,47 v letu 1983 se je dvignila na 1,72 v letu 2000. V nasprotju z Nizozemsko je

rodnost v Italiji in Španiji še naprej padala. Leta 2000 je STR v Italiji dosegla raven 1,24, kar je ena izmed najnižjih rodnosti v Evropi.

Po Italiji in Španiji se je zelo nizka rodnost razširila tudi v države Vzhodne Evrope. Na sliki 4 na strani 9 jih predstavljata krivulji Madžarske in EU-10². Vzhodna Evropa je imela STR do leta 1973 nižjo kot druga Evropa (EU-15). Po tem letu je rodnost EU-15 padala vse do danes, rodnost v Vzhodni Evropi pa je ostala nad STR 2 vse do leta 1990. V začetku devetdesetih let je začela rodnost nenadno in hitro padati v državah Vzhodne Evrope. V petih letih se je STR v Vzhodni Evropi znižala na raven Zahodne Evrope in v nadaljnjih letih padla celo pod zelo nizko rodnost Zahodne Evrope. Ta močan padec rodnosti se je zgodil v manj kot desetih letih.

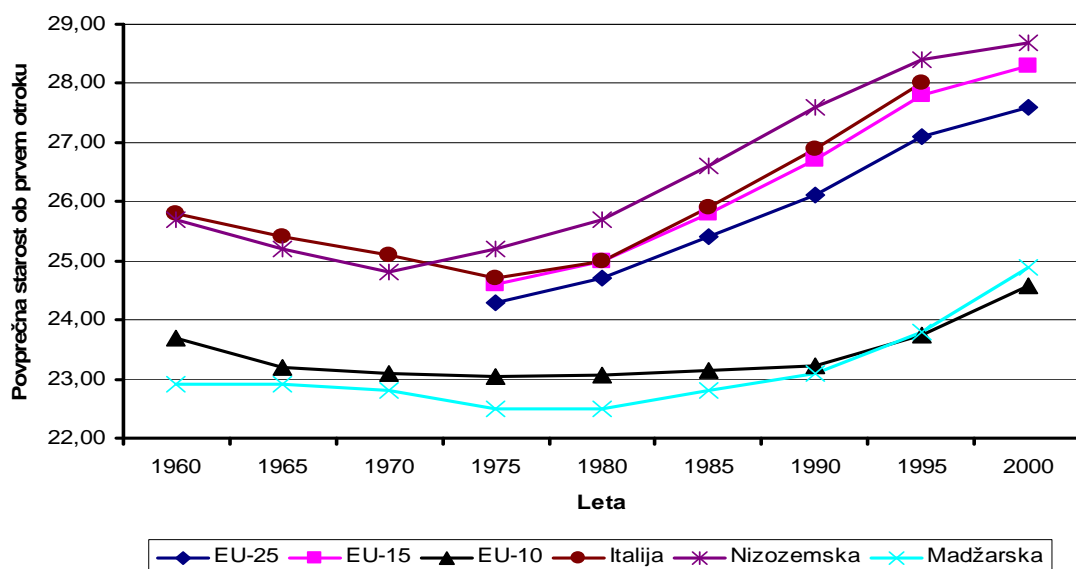
Padec rodnosti v Evropi je povezan z odlaganjem rojstev v prihodnost. V devetdesetih se je tako v Italiji, Španiji, na Madžarskem in Češkem povečala povprečna starost ob prvem rojstvu za 1,5 leta. Sprememba je še bolj izrazita v obdobju 1980-2000, ko se je povprečna starost mater ob prvem rojstvu v Italiji in Španiji povečala za 3,5 leta, na Madžarskem in Češkem pa za 2,2 leta (slika 5 na strani 11). Hkrati je pomembno opozoriti na dve odstopanji pri povezavi med nizko rodnostjo in odlaganjem rojstev. Na Nizozemskem (in drugih državah Severne Evrope) rodnost ni padala, čeprav se je povečevala povprečna starost mater ob prvem rojstvu. Na drugi strani pa je v Bolgariji (na sliki 5 je ni) padla STR, ne da bi se pomembno povečala povprečna starost mater ob prvem rojstvu. V Bolgariji se je tako povprečna starost mater ob prvem rojstvu v devetdesetih letih povečala le za 0,8 leta, STR je pa padla z 1,81 na 1,30 (Kohler, 2002, str. 645).

Padec rodnosti v vzhodni Evropi je povezan s težkim ekonomskim položajem in z negotovostjo ob spremembi političnega in gospodarskega sistema v začetku devetdesetih let. Prebivalstvo je po spremembi izgubilo socialno varnost. Pojavila se je negotovost glede prihodnosti. Pogoji na trgu dela so bili slabi, odpuščali so delavce, predvsem ženske. Pomembne odločitve, kot je imeti otroka, so se prestavljale v prihodnost. Prebivalstvo se je odzvalo na nove okoliščine z drastičnim zmanjšanjem števila rojstev. Začelo se je prilagajati novi institucionalni ureditvi tudi na demografskem področju (Lechner, 2001, str. 2). Kljub prilaganju zahodnim državam bodo nove članice na Evropsko unijo še dolgo vplivale z vnosom heterogenosti na družinskem in rodnostnem področju.

Dolgo obdobje z visoko stopnjo rodnosti v državah Vzhodne Evrope se odraža na njihovi demografski piramidi. Nove države članice (EU-10) imajo večji delež mladega prebivalstva kot države EU-15 (glej priloge - slika 2, 3, 4 na str. XV, XVI).

² Krivulja EU-10 vključuje tudi rodnost Malte in Cipra, državi, ki imata visoko rodnost. Zaradi majhnosti obeh držav njuna visoka rodnost ne pride do izraza v negativnem trendu rodnosti držav EU-10.

Slika 5: Povprečna starost mater ob prvem rojstvu na izbranih območjih v obdobju 1960-2000.

Vir: Eurostat, 2004, str. 79.

3.4.2 Zapustitev doma staršev

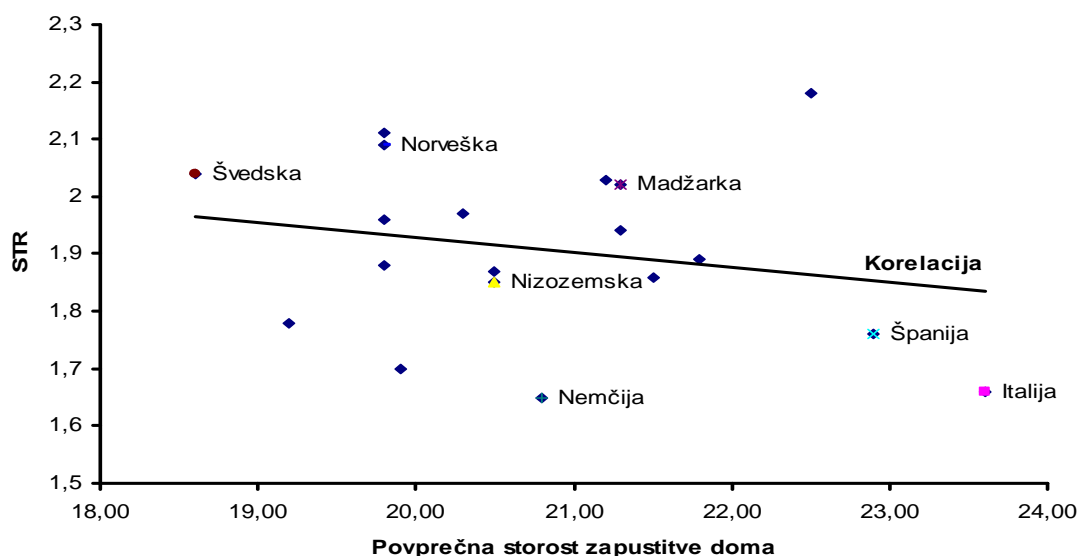
Zapustitev starševskega doma je ključni dogodek v življenju mladih. Pomeni ustvaritev novega gospodinjstva in večjo samostojnost mladih na vseh področjih socialnega življenja in osebnih odločitvah, tudi v zvezi z rodnostjo. Posamezniki se v razvitem svetu za otroka večinoma odločajo po odhodu s starševskega doma. Ustvarjanje samostojnega doma je tako pomemben dejavnik rodnosti.

Na sliki 6 na strani 12 je prikazana odvisnost med povprečno starostjo zapustitve starševskega doma in STR za generacijo, rojeno leta 1960. Države, ki so imele prve zelo nizko stopnjo rodnosti (Italija, Španija) imajo najvišjo povprečno starost pri odhodu s starševskega doma. V povprečju v Italiji moški zapustijo dom pri 26,7 leta, ženske pa pri 23,6. Podobne položaj je v vzhodnoevropskih državah. Povprečna starost zapustitve doma staršev in s tem ustvaritev samostojnega gospodinjstva se povečuje. Na drugi strani pa je Švedska. Povprečna starost zapustitve doma je za moške 20,2 in za ženske 18,6 let. Na Švedskem tako moški v povprečju zapustijo starše 6,5 let prej kot v Italiji, ženske pa 5 let prej. Ta razlika se odraža tudi v višini rodnosti med obema državama (Billari, 2002, str. 13-15).

Povprečna starost osamosvojitve od staršev se po Evropi močno razlikuje. Na eni strani so države Južne Evrope z visoko starostjo ob odhodu z doma staršev, na drugi pa države Severne Evrope, kjer je ta starost zelo nizka. Na te razlike vpliva več faktorjev. Pomembne

so kulturne razlike med državami (tradicionalno velike družine v Italiji), institucionalna pomoč pri zagotavljanju stanovanj mladim (Severna Evropa) idr.

Slika 6: STR v odvisnosti od povprečne starosti zapustitve doma staršev za generacijo, rojeno leta 1960.

Vir: Billari, 2002, str. 28.

Pomembnost državne pomoči pri zagotavljanju stanovanj pride posebej do izraza v primerjavi med Južno in Severno Evropo. V Italiji so mladi v odsotnosti državne pomoči odvisni le od svojih dohodkov in pomoči staršev pri iskanju stanovanja. To vpliva na višjo povprečno starost zapustitve doma. V državah Severne Evrope z bolj socialno politiko obstaja manjša povezava med dohodki mladih in starostjo zapustitve doma (Arnstein, 2001, str. 18).

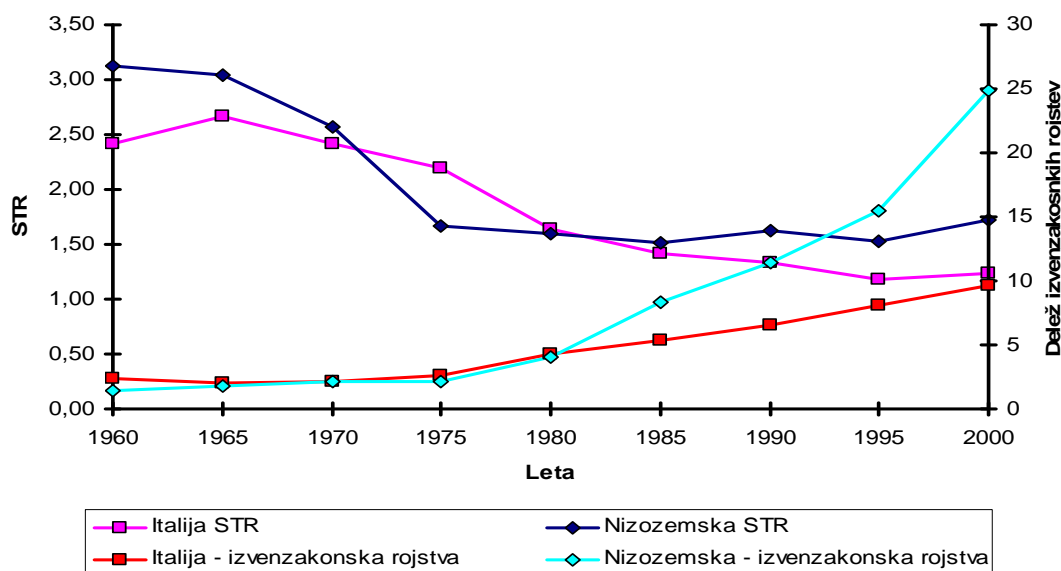
3.4.3 Zakonska zveza in zunajzakonska rodnost

V preteklosti je do večine rojstev prihajalo v zakonski zvezi. Starost ob sklepanju zakonske zveze je bila tako eden ključnih dejavnikov rodnosti. Z vse večjim deležem zunajzakonskih rojstev pa zakonska zveza izgublja na pomenu pri rodnosti. Delež zunajzakonskih rojstev je znašal leta 2000 na Nizozemskem že 25% (slika 7 na strani 13).

V preteklosti je ustanovitvi novega gospodinjstva v večini primerov sledila zakonska zveza in nato rojstvo otroka. Rodnost je bila tako v negativni korelaciji s povprečno starostjo ob vstopu v zakonsko zvezo. Nižja je bila starost ob poroki, večja je bila rodnost. V obdobju nizke rodnosti v sedemdesetih in devetdesetih letih se je to spremenilo. Poroka ni bila več pogoj za rojstvo otroka, ampak je začela postajati ovira. Južna Evropa, kjer je velik poudarek na dolgoročnem partnerstvu, ki se kaže v visokem deležu poročenih in majhnem

deležu razvez, ima nižjo rodnost kot Severna Evropa. Za države Severne Evrope je značilna poznejša starost ob sklepanju zakonske zveze, manjši delež poročenih in večja izvenzakonska rodnost. Ta trend je viden na sliki 7. Nizozemska z višjim deležem zunajzakonskih rojstev kot Italija ima višjo tudi rodnost.

Slika 7: STR in delež zunajzakonskih rojstev v Italiji in na Nizozemskem v obdobju 1960-2000.

Vir: Eurostat, 2004, str. 78, 82.

3.4.4 Vpliv zaposlitve na rodnost

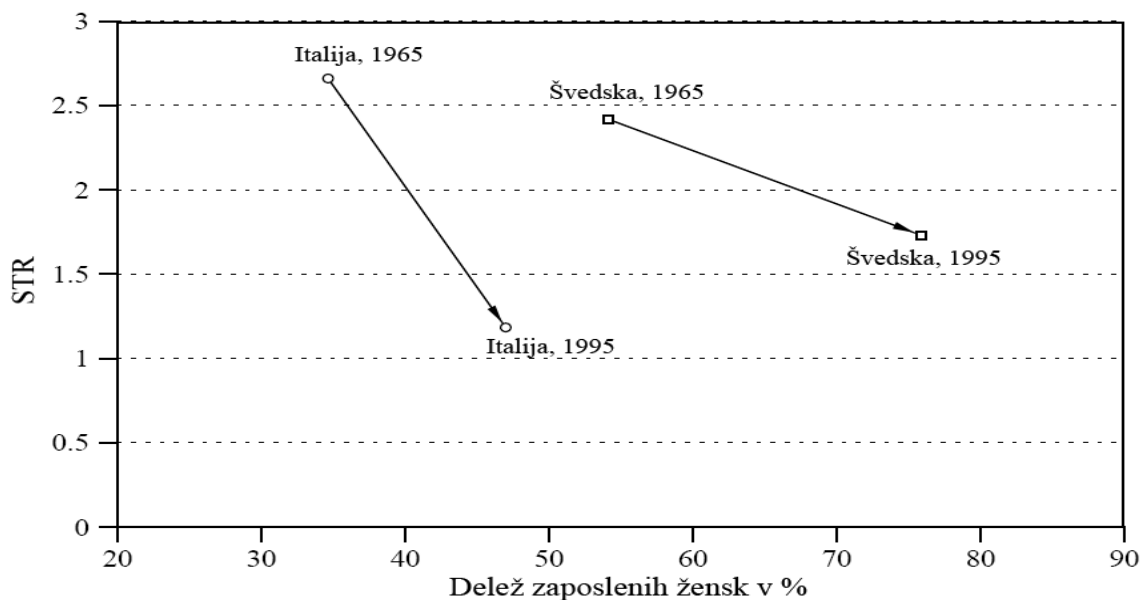
Na rodnost vpliva tudi urejenost trga dela in delež zaposlenih žensk. Neoklasična ekonomska teorija trdi, da rast realnih plač žensk vodi do povečanja deleža zaposlenih žensk na eni strani in do padca rodnosti kot posledice povečanih oportunitetnih stroškov otrok na drugi (Billari, 2002, str. 20). Na makro ravni se to kaže kot negativna korelacija med deležem zaposlenih žensk in rodnostjo.

V devetdesetih letih se je zgodila sprememba. Države, ki so prej imele nizek delež zaposlenih žensk in visoko rodnost, imajo sedaj nizko rodnost. V državah z visokim deležem zaposlenih žensk pa se je rodnost povečala. Situacijo prikazuje slika 8 na strani 14. Na Švedskem se je s povečanjem deleža zaposlenih žensk povečala tudi rodnost.

Spremembe med rodnostjo in zaposlenostjo žensk na Švedskem sicer še ne pomenijo pojava splošne pozitivne korelacije med zaposlenostjo in rodnostjo. Udeležba žensk v zaposlovanju pomeni le eno dimenzijo v skupini dejavnikov, ki določajo meddržavne razlike v ekonomskem položaju družine. Za razumevanje razlik med družinami v posameznih državah, je treba upoštevati več dejavnikov, ki vplivajo na ekonomski položaj

moškega in ženske, predvsem pa obseg državne pomoči družinam (Engelhardt, Prskawetz, 2002, str. 55).

Slika 8: STR v odvisnosti od deleža zaposlenih žensk v Italiji in na Švedskem v letih od 1965 do 1995.

Vir: Engelhardt, Prskawetz, 2002, str. 3.

Ključni vzrok za večjo rodnost ob večjem deležu zaposlenih žensk je prožnost trga dela, ki omogoča uspešno kombiniranje kariere z vlogo matere. Na Švedskem jim to uspeva z dobro pronatalitetno politiko, ki breme otroka enakomerno prenaša na mater, očeta, družino ter družbo (Chesnais, 1996, str. 733).

3.5 Analiza rodnosti v ZDA

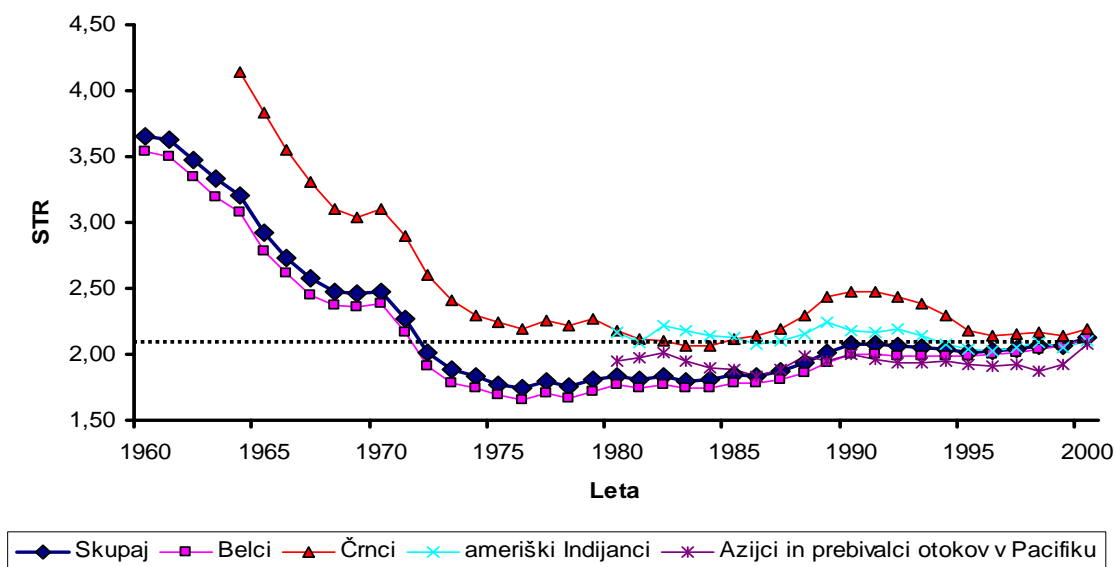
ZDA so ena redkih razvitih držav, ki še nimajo težav s prenizko rodnostjo. Glavni razlog za visoko rodnost so visoke stopnje rodnosti posameznih etničnih skupin v ZDA, zato bo skozi celotno analizo rodnosti poudarek na rodnosti posameznih etničnih skupin in njihovem vplivu na celotno rodnost v ZDA.

3.5.1 Stopnja totalne rodnosti

Stopnja totalne rodnosti v ZDA se je v zadnjem desetletju ustalila na ravni 2,1, kar zagotavlja nemoteno obnavljanje prebivalstva. Slika 9 na strani 15 prikazuje gibanje rodnosti za posamezne etnične skupine v proučevanem obdobju. Najvišja rodnost je bila v šestdesetih letih, v času t.i. »baby booma«. To je bilo obdobje povojnega optimizma. Pari so se odločali imeti otroke prej in mnoge starejše matere za tretjega ali četrtega otroka. V

teh letih je bilo rojenih kar 76 milijonov ljudi. Stopnja totalne rodnosti je dosegla najvišjo vrednost, in sicer 3,7. Etnična skupina črncev je imela STR celo čez 4.

Slika 9: STR za posamezne etnične skupine v ZDA v obdobju 1960-2000.

Vir: NCHS, 2002, str. 30, 31.

Obdobje izredno visoke rodnosti se je nenadno končalo v sredini sedemdesetih let. STR je padla na raven 1,7, kar je manj kot polovica najvišjih vrednosti izpred desetih let. Za padanje rodnosti je bilo več razlogov; zaradi poudarjanja izobraževanja in kariere in zaradi pojava oralne kontracepcije, ki je poenostavila planiranje nosečnosti, so se ženske odločale rojevati pozneje. Velika »baby boom« generacija je zasedala šole in univerze. Trg dela je bil prenapolnjen, kar je povzročilo znižanje plač in povečano zaposlovanje žensk, ki so s tem odlašale odločitev za otroke na poznejša leta (Kent, 2002, str. 7). Padanje rodnosti se je po letu 1975 ustavilo. Rodnost je začela ponovno naraščati. Leta 1989 je STR dosegla raven 2 in se nato začela približevala generacijsko reprodukcijski meji 2,1.

Skozi celotno obdobje so bile v rodnosti razlike med posameznimi etničnimi skupinami. Najvišjo rodnost so imeli črncci, Indijanci³ in predvsem Latino-Američani. V devetdesetih letih so se razlike v rodnosti med posameznimi skupinami zmanjševale in se približevale STR 2.

³ Izraz Indijanci predstavlja v tem diplomskem delu vse ameriške staroselce oz. prvotne prebivalce. Med ameriške staroselce (ang. "Native Americans") sodi 562 uradno priznanih plemen ameriških Indijancev, prvotnih prebivalcev Aljaske, Havajev in prvotnih prebivalcev pacifiških otokov. Krovna organizacija Ameriških staroselcev je "Administration for Native Americans (ANA)". Nekateri ameriški staroselci sebe imenujejo Indijanci, za druge je pa ta izraz preveč Evrocentričen in se raje imenujejo prvotni prebivalci Amerike.

Kot najpomembnejši razlog visoke rodnosti v ZDA navajajo raziskovalci prav etnično raznolikost, ki jo zagotavljajo številni priseljenci. Priseljenci prihajajo večinoma iz manj razvitih držav z višjo rodnostjo, kjer prevladuje tradicionalni tip družin z veliko otroki. Starost priseljencev je večinoma od 20 do 35 let (glej starostno piramido v prilogah, slika 5 na str. xviii), kar je glavno rodno obdobje. Priseljenci svoje predhodno rodnostne navade ohranjajo tudi v ZDA, kar pozitivno vpliva na skupno rodnost.

Rodnost se med posameznimi etničnimi skupinami razlikuje. Najvišjo stopnjo rodnosti imajo Latino-Američani in med njimi Mehičani. Mehičanke rodijo v povprečju 3,1 otroka. Tako so Latini imeli leta 2000 63% vseh rojstev med priseljenci, čeprav predstavljajo le 48% populacije priseljencev. Etnična skupina, ki ima drugo najvišjo stopnjo rodnosti v ZDA, so pa črnici (NCHS, 2002, str. 30, 31).

Visoka rodnost priseljencev povečuje delež etničnih skupin v celotnem prebivalstvu. Pomeni pa tudi, da priseljenci zajemajo vse večji del mladega prebivalstva. Tako se je med letoma 1990 in 2000 število prebivalstva, starega do 18 let, povečalo s 63,6 na 72,3 milijona, kar je največja rast števila mladih po letu 1950. Delež priseljencev pri tem povečanju mladega prebivalstva je bil 97%. Delež belega – Nelatino prebivalstva bo v prihodnosti zaradi priseljencev še naprej upadal (O'Hare, 2001, str. 5).

3.5.2 Zapustitev doma staršev

Zapustitev doma staršev je povezana z odlašanjem porok. Do šestdesetih let so mladi živeli pri starših vse do poroke. Zgodnje poroke so pogosto povezovali z željo po zapustitvi starševskega doma. Odlašanje porok je v obdobju 1960-1990 povečalo povprečno starost zapustitve doma za 3 leta.

Povprečna starost zapustitve doma je po drugi svetovni vojni padala do spremembe trenda v osemdesetih in devetdesetih. Mladi so začeli ostajati doma dalj časa. Na to so bolj ali manj vplivali naraščajoči stroški stanovanj, stroški višje izobrazbe in pričakovanja o višjem dohodku ob končani izobrazbi. K odlašanju zapustitve doma je vplival tudi vse višji standard bivanja pri starših. Danes živi s starši več mladih kot v preteklosti, povečal pa se je tudi delež mladih, ki živijo sami ali s sostanovalci. Delež mladih družin, ki vzdržujejo samostojno gospodinjstvo, se je zmanjšal.

Pomemben je tudi vpliv izobraževanja na način življenja. Z višjo izobrazbo se povečuje verjetnost življenja v samostojnem gospodinjstvu. Zanimiva je tudi povezava med dohodkom in načinom življenja. Višina dohodka ne vpliva na zapustitev doma in življenje v novem gospodinjstvu skupaj s partnerjem. Negativno pa višina dohodka vpliva na zapustitev doma in samostojno življenje brez partnerja (Mulder, 2002, str. 587).

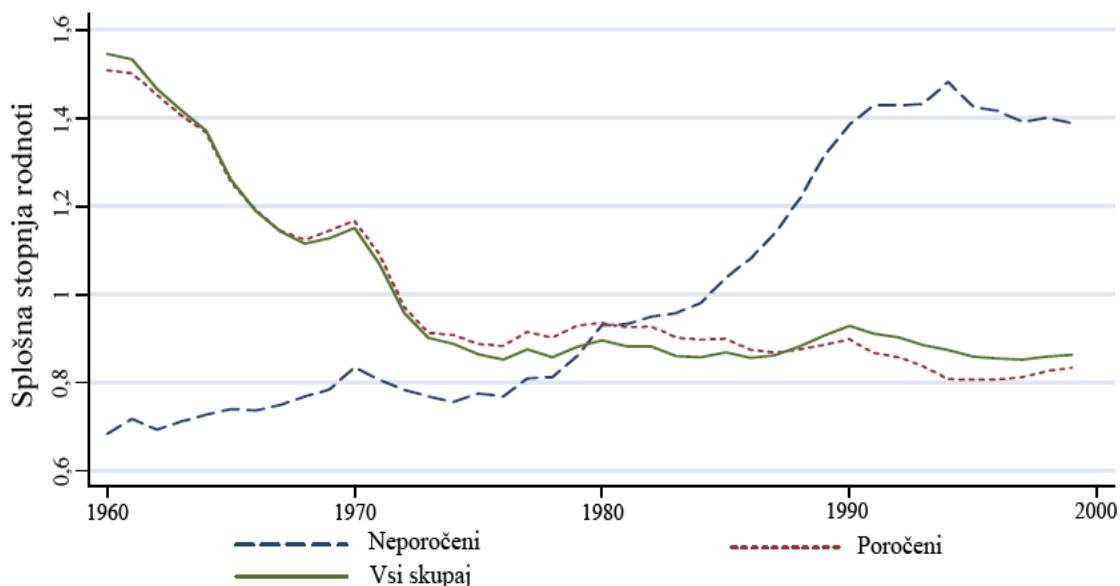
3.5.3 Zakonska zveza in rodnost

V proučevanem obdobju so bile v ZDA velike spremembe v vplivu zakonske zveze na rodnost. Pomen zakonske zveze se je zmanjševal, povečalo se je število zunajzakonskih rojstev. Leta 1969 je bilo le 10% rojstev zunajzakonske zveze, leta 2000 pa več kot 30% (slika 10). Delež zunajzakonskih rojstev se razlikuje tudi glede na etnično pripadnost matere. Najmanj se za zunajzakonska rojstva odločajo belke, največ pa črnke, ki se jim več kot 65% otrok rodi zunajzakonske zveze.

Ženske v ZDA se vse manj odločajo za poroke. Leta 1960 je bilo poročenih 75% žensk, starih med 15 in 44 let, leta 2000 pa le še 60,4%. Eden od razlogov za vse manjši delež poročenih žensk je odlaganje poroke zaradi podaljševanja šolanja. Povprečna starost žensk ob poroki, ki so se izobraževale 16 ali več let, se je tako povečala za 5,9 let, na 27,2 leta starosti. Povprečna starost vseh žensk ob poroki se razlikuje tudi po etničnih skupinah. Najmlajše se poročajo Latino-Američanke. Ob poroki so povprečno stare 23,8 let. V povprečju se najstarejše poročajo črnke s starostjo 26,3 leta (Yuchen, 2004, str. 22).

V zakonski zvezi se zaradi povečevanja povprečne starosti ob sklenitvi poroke, rojstva pomaknejo v poznejša leta. To povzroči nižjo stopnjo rodnosti v skupini poročenih žensk. V skupini žensk, ki rodijo zunaj zakonske zveze, je povprečna starost ob prvem rojstvu nižja, kar povzroči višjo stopnjo rodnosti (slika 10).

Slika 10: Splošna stopnja rodnosti glede na zakonski stan v obdobju 1960-2000.

Vir: Yuchen, 2004, str. 18.

3.6 Primerjava rodnosti med Evropo in ZDA

Evropa in ZDA se na področju rodnosti zelo razlikujeta. Evropa je tipično visoko razvito območje z nizko stopnjo rodnosti, ki je močno pod ravnjo preprostega obnavljanja prebivalstva. S priključitvijo desetih držav je sicer pridobila na demografski raznolikosti, kar se bo poznalo tudi na dvigu rodnosti, toda raziskovalci ne pričakujejo, da se bo dvignila do reprodukcijske ravni.

ZDA so ena redkih razvitih držav z visoko stopnjo rodnosti in rasti prebivalstva. Stopnja totalne rodnosti je namreč blizu ravni enostavnega obnavljanja prebivalstva. K temu največ prispevajo etnične skupine, ki imajo večjo stopnjo rodnosti kot drugi. Najvišjo stopnjo rodnosti v ZDA imajo Latino-Američani. Pri tem ne smemo pozabiti, da imajo tudi belci v ZDA višjo rodnost, kot je povprečje v Evropi. Evropska rodnost v povprečju občutno zaostaja za ameriško. Le skandinavske države, ki imajo najvišjo rodnost v Evropi nekoliko popravljajo sliko.

Obe območji sta šli skozi šoke, ki so zelo podobno vplivali na njihovi demografiji. Obe sta doživeli »baby boom« v šestdesetih letih in nato naftno krizo, ki je negativno vplivala na rast prebivalstva. V obeh območjih je v sedemdesetih letih rodnost padla na enako raven. Medtem ko je rodnost v Evropi padala tudi potem, se je v ZDA rodnost začela povečevati in je danes na ravni preprostega obnavljanja prebivalstva.

Za območji je skupen tudi trend naraščanja zunajzakonskih rojstev. Porodi zunaj zakonske zveze niso več pojav le pri najstnicah in nižje izobraženih ženskah, ampak jih je vse več tudi pri odraslih izobraženih ženskah. Pojavlja se premik rojstev iz zakonske v samsko sfero. Ženske, ki se odločajo za porode zunaj zakonske zveze, rodijo pri mlajših letih in imajo višjo stopnjo rodnosti kot ženske ki rodijo v zakonski zvezi. Zakonske zveze se namreč tako v Evropi kot v ZDA sklepajo pri višjih starostih, kar zmanjšuje rodnost.

Razlike v rodnosti med Evropo in ZDA se bodo v prihodnosti verjetno zmanjševale. Ta trend napoveduje tudi svetovno konvergiranje rodnosti med razvitimi in nerazvitimi državami. Zaradi podobne razvitosti obeh območij bo zmanjševanje njunih razlik v rodnosti manj izrazito kot v svetovnem merilu. Evropa bo poskušala s pronatalitetno politiko približati svojo rodnost ameriški. V Amerike pa se je že začela zniževati rodnost posameznih etičnih skupin, ki so gonilo visoke rodnosti ZDA.

4 Migracije

4.1 Migracije splošno

Migracije so druga komponenta, ki vpliva na število prebivalstva. Termin migracija je latinskega izvora (*migratio*) in pomeni selitev, preseljevanje (Verbinc, 1976, str. 452). Migracije se lahko opredelijo kot prostorski premiki posameznih prebivalcev ali selivcev iz odselitvenega območja v priselitveno (Malačič, 2003, str. 155).

Migracije se lahko razumejo tudi kot mehanično gibanje prebivalstva, ki obsega zapuščanje enega in vstopanje v drugo območje, zato je treba upoštevati učinke v dveh različnih območjih; v izvornem območju kot posledico emigracij in v ciljnim območju kot posledico imigracij. Rezultat emigracij in imigracij na enem območju je migracijski saldo oziroma neto migracije tega območja, ki so lahko pozitivne ali negativne (Woods, 1979, str. 165).

Večina modernih migracijskih študij temelji na hipotezi, ki jo je postavil Hicks (1954), ki trdi, da so »razlike v neto ekonomskih prednostih, predvsem v plačah, glavni razlog migracij.« Po tej razlagi in ob predpostavki, da ni drugih institucionalnih ali legalnih ovir, je glavna determinanta migracij razlika v plačah in drugih dohodkih med izvorno in ciljno državo migracije.

Poznejše študije Sjaastada (1962) in Harrisa ter Todaroa (1970) povezujejo odločitev za migriranje z razliko med donosnostjo človeškega kapitala (ang. »human capital«) in stroški migracije. Da bi povezal učinke razlik med trgi dela in njihov vpliv na migracije, o katerih je govoril Hicks, je Sjaastad gledal na to odločitev kot na problem alokacije resursov. Da se lahko to naredi, je treba migracije obravnavati kot »investicijo, ki povečuje produktivnost človeškega kapitala, in ima hkrati svoje stroške in donose«

Na velikost človeškega kapitala vpliva odločitev migrirati ali ne. Posameznik se bo odločil za migracijo, če bo diskontinuirana vrednost pričakovanih prihodnjih donosov (donos na investicijo v človeški kapital) višja kot stroški migracije. Med stroške migracije sodijo direktni stroški (npr. transportni stroški migranta in njegovega imetja), oportunitetni stroški (npr. zamujeni dohodki zaradi iskanja nove službe v drugi državi) in psihološki stroški (npr. stroški zaradi ločitve od družine, prijateljev ipd).

Podatki o migracijah se podajajo v več oblikah. Posebej se vodijo izselitve (emigracije), priselitve (imigracije) in neto migracije, ki so razlika med njima, in ponazarjajo, za koliko se je spremenilo število prebivalstva na račun migracij. Neto migracije so pozitivne, če povečajo število prebivalcev, sicer pa negativne. Podatki so lahko podani v številu selitev ali pa relativno kot koeficient števila selitev na 1000 prebivalcev.

Migracije se razčlenjujejo po različnih merilih. Najbolj splošna razvrstitev je po selitvenih ravneh. Tako se lahko definira raven naselja, občine, države in se govori o selitvah znotraj teh ravni (notranje selitve) ali med njimi (zunanje selitve). Posebej pomembne so selitve med državami (mednarodne migracije). Predvsem te so predmet analize v nadaljevanju.

Migracije se lahko delijo še po drugih merilih (Malačič, 2003, str. 156):

- stalne inčasne selitve (merilo razlikovanja je sprememba običajnega bivališča⁴);
- primarne, sekundarne in povratne selitve (selitev iz rojstnega kraja je primarna, vse druge so sekundarne);
- ruralne in urbane (selitve med vaškimi in mestnimi naselji);
- posamične in skupinske (individualne in kolektivne);
- prostovoljne in prisilne (deportacije);
- invazije (masovni vdori proti volji prebivalstva nekega območja) in infiltracije (postopno in načrtno priseljevanje, ki traja daljše časovno obdobje).

4.2 Mednarodne migracije

Trenutno živi 175 milijonov ljudi, kar je 2,9% celotne svetovne populacije, začasno ali trajno izven države svojega izvora (IOM, 2003, str. 2). Zaradi velikega vpliva na emigrantsko in imigrantsko državo so mednarodne migracije pogosta tema meddržavnih političnih pogovorov.

Definicija mednarodnih migracij se razlikuje od države do države. Na splošno pa velja, da gre za mednarodno migracijo, ko se oseba odseli iz ene države v drugo. Pri tem sta pomembni spremenljivki čas in kraj. Da lahko govorimo o mednarodni migraciji, mora poteči nek minimalni čas od trenutka priselitve. Zaradi različnih standardov evidentiranja migracij so združeni narodi leta 1953 izdali priporočila o spremljanju mednarodnih migracij. Zadnja revizija teh priporočil je bila leta 1998. Na podlagi teh priporočil se ločijo dolgoročne (ang. »long-term«) in kratkoročne (ang. »short-term«) migracije. Kratkoročna migracije je, ko se posameznik zadržuje v drugi državi oziroma zunaj matične države od 3 mesece do enega leta (turistična in poslovna potovanja). Dolgoročna migracija pa je, ko se posameznik zadržuje v drugi državi, kot ima svoje običajno prebivališče, za obdobje vsaj enega leta (United Nations, 1998, str. 18).

⁴ Statistični urad republike Slovenije je leta 1995 uvedel novo kategorijo običajno prebivalstvo, s katero je nadomestil stalno prebivalstvo (Malačič, 1997, str. 15).

4.3 Migracijsko prebivalstvo

V statističnih virih je zaslediti dve definiciji imigranta. Nekatere države prikazujejo imigrante kot osebe tuje nacionalnosti (ang. »foreign nationality«). Med te države sodijo Evropska unija, Japonska in Koreja. Druge države (ZDA, Kanada, Avstralija) pa govorijo o tuje rojeni populaciji (ang. »foreign-born«). Ta razlika je delno pogojena z naravo migracij in z zgodovino imigracijskega sistema in zakonodaje na področju migracij in naturalizacije.

Tuje rojeno prebivalstvo pomeni prvo generacijo imigrantov, ki so lahko domači ali tuji državljani. Velikost in značilnost tuje rojenega prebivalstva je odvisna od obsega imigracije in mortalitete. Kjer imigracijski tokovi pojenjajo, tam postaja tuje rojeno prebivalstvo starejše in etablirano.

Prebivalstvo tuje nacionalnosti lahko predstavlja prva tuje rojena generacija in naslednje generacije. Značilnosti populacije tuje nacionalnosti so odvisne od več faktorjev: zgodovine imigracijskega toka, naravnega prirasta in naturalizacije. Poznejše generacije imigrantov so lahko rojene v imigrantski državi, a imajo še vedno tuje državljanstvo. Od narave zakonodaje na področju državljanstva in naturalizacije je odvisen obseg tega pojava v praksi.

Bolj podroben pogled na imigrantsko prebivalstvo je možen, če sta znana kraj rojstva in državljanstvo. S tema podatoma se lahko določijo štiri podskupine imigrantov. Te so:

- tuje rojeni in brez državljanstva,
- tuje rojeni s pridobljenim državljanstvom,
- doma rojeni, ki so brez državljanstva,
- doma rojeni z državljanstvom.

Prve tri skupine zajemajo imigrante po merilu države rojstva in po državljanstvu. V nekaterih državah (npr. ZDA) skupina doma rojenih brez državljanstva skoraj ne obstaja, ker se po zakonu vsakemu doma rojenemu podeljuje pravica do državljanstva.

Demografska statistika zbira podatke o migrantih iz različnih virov, ki so bolj ali manj zanesljivi:

- *Register prebivalstva*

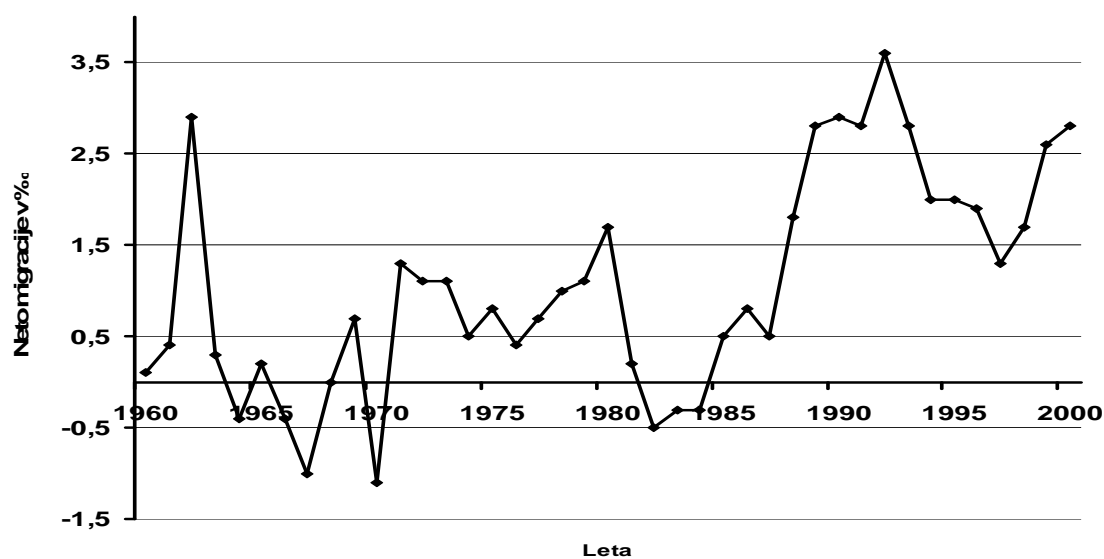
Register prebivalstva vsebuje zapise o vseh prebivalcih države. Osebe so zakonsko obvezane, da prijavijo vsako spremembo svojega bivališča. Na podlagi teh podatkov nastajajo dobre informacije o številu prebivalstva in njegovem gibanju - migracijah. Imajo pa tudi svoje slabe strani. Osebe se pogosto pozabijo odjaviti, ko zapustijo državo, zaradi tega so podatki manj natančni. Razlike so tudi med državami pri definiciji migrantov, kar privede do težav pri mednarodni primerljivosti podatkov.

- *Vize in delovna dovoljenja*
Dovoljenja za bivanje ali delo so glavni vir informacij glede migracij v državah, kjer nimajo centralnega registra prebivalstva (ZDA, Kanada, Francija). Ti podatki so po obsegu omejeni in ne omogočajo zajetja vseh tokov prebivalstva, tudi zaradi težavnega spremljanja izdanih in pretečenih dovoljenj.
- *Popisi in ankete*
Popisi prebivalstva dajejo izčrpen, toda redek pogled na stanje prebivalstva in imigracij, saj se izvajajo v intervalih 5 ali 10 let. Dodatno pomagajo podatki, pridobljeni iz anket o brezposelnosti, ki vsebujejo tudi vprašanja o državljanstvu, narodnosti in rojstnem kraju. S pomočjo teh anket se pridobijo podatki na letni osnovi. Neizogibno popisi in ankete podcenjujejo migracije, ker se migranti pogosto hočejo izogniti popisu prebivalstva ali pa ne živijo v privatnih domovanjih, ampak v centrih za imigrante, ki jih ta dva instrumenta ne zajameta.

4.4 Migracije v Evropi

Evropa se je v zadnjem stoletju na področju migracij zelo spremenila. Do druge svetovne vojne je bila njena migracijska zgodovina zaznamovana predvsem z emigracijami. Po drugi svetovni vojni in s koncem kolonializma se je situacija obrnila. Zahodna Evropa je začela sprejemati vojne begunce in ljudi, ki so se vračali iz kolonij. Začel se je hiter gospodarski napredek Evrope, ki je odločilno vplival tudi na migracije. Evropa je prešla iz emigracijske v imigracijsko družbo. Na sliki 11 so vidna tudi štiri migracijska obdobja, skozi katere je šla Evropa.

Slika 11: Neto migracije v EU-15 v obdobju 1960-2000.

Vir: Eurostat, 2002, str. 117.

To je bilo tudi obdobje imigracij iz nekdanjih kolonij. Nekdanje kolonialne države, na primer Francija, Velika Britanija in Nizozemska in v nekem obsegu tudi Portugalska ter Belgija so bile soočene z velikim številom imigrantov. Tako je Francija v začetku šestdesetih sprejela veliko imigrantov iz Alžirije, Velika Britanija iz Karibov in Indije, Nizozemska pa v petdesetih letih iz današnje Indonezije in v sedemdesetih letih iz Surinama.

Drugo migracijsko obdobje se je začelo z naftno krizo po letu 1973, ki je povzročila recesijo. Zahodna Evropa je na gospodarsko krizo in zmanjšano možnost absorpcije delovne sile odgovorila z restriktivno regulacijo imigracije, ki naj bi v celoti zaustavila priseljevanje tujih delavcev. Ta upad se je pokazal le v Švici in na Švedskem, v drugih državah se število tujih delavcev ni zmanjšalo, čeprav je bilo vračanje ponekod nagrajevano celo s premijami. Imigranti so sedaj začeli prihajati na račun pravice do združitve družin. Matere z otroki so sledile očetom v Zahodno Evropo. Dvignil se je delež žensk in mladostnikov med imigranti. Zaradi zaprtosti meja je naraščalo ilegalno priseljevanje. Prihod in bivanje v državi pod krinko turista je postal glaven način ilegalnega imigriranja.

Tretje obdobje se je začelo v drugi polovici osemdesetih let in trajalo do devetdesetih. Za to obdobje je značilen pojav novih migracijskih vzorcev. Države Južne Evrope so postale cilj za migrante, ki so prihajali predvsem iz Bližnjega vzhoda in Magreba. To zlasti velja za Italijo z 800.000 legalnimi imigranti leta 1990 glede na 300.000 v letu 1982 in z velikim številom ilegalnih imigrantov (Fassmann, Münz, 1992, str. 462). Ta preobrat je posledica gospodarskega napredka juga Evrope in njegovega priključevanja EU. S priključitvijo Portugalske in Španije je prišlo tudi do vračanja migrantov iz Nemčije v te države.

Posebna skupina migrantov, ki je pomembno zaznamovala strukturo in velikost migracijskih tokov v tretjem obdobju, so prekrivajoče se skupine beguncev, preseljenih ljudi in prosilcev za azil. Ta migracija se je povečala v času rahljanja železne zavese, kar je povzročilo migracije z vzhoda na zahod. V letu 1983 je bilo v 14 državah OECD le 76.000 prosilcev za azil. Tri leta pozneje se je to število potrojilo in leta 1991 doseglo 400.000 prosilcev. Z vojaškim konfliktom na Balkanu je naraslo število beguncev in leta 1992 doseglo 400.000, skupaj je bilo preseljenih 2,2 milijona ljudi (Fassmann, Münz, 1992, str. 563).

Z razpadom železne zavese je sicer bilo nekaj političnih migracij, toda pretežni del jih je bil ekonomsko motiviranih, če izvememo tiste zaradi vojn na Balkanu. Prikrite ekonomske migracije so bile tudi med prosilci za azil, predvsem zaradi omejitvene migracijske politike. Nemčija in Avstrija sta zato uvedli stroga merila za odobritev azila. Od vseh beguncev v Evropi jih je 50% zaprosilo za azil v Nemčiji, le-ta pa jih je odobrila manj kot 5%.

Četrto migracijsko obdobje se je začelo v drugi polovici devetdesetih let v času globalizacije. To je migracija predvsem visoko usposobljene delovne sile. V globalizaciji delujejo podjetja multinacionalno in zahtevajo prosto gibanje zaposlenih med posameznimi državami. Posledično so padle migracijske omejitve za visoko usposobljeno delovno silo. V to skupino sodijo poslovneži, umetniki, znanstveniki, študentje in ti imajo pravico ostati v državi dalj časa ali pa celo za stalno.

Nemčija je imela v vseh navedenih obdobjih najbolj intenzivno migracijo. Po drugi svetovni vojni se je okrog 8 milijonov izgnanih ljudi preselilo na območje današnje Nemčije. Sem so nato začeli prihajati delavci predvsem iz držav Južne Evrope, zatem pa iz Turčije in nekdanje Jugoslavije. Konflikt na Balkanu je migracije iz držav nekdanje Jugoslavije še povečal. Danes so Turki največja manjšina v Nemčiji, sledijo ji prebivalci nekdanje Jugoslavije. Nemčija je v obdobju 1945-1992 sprejela in integrirala 22 milijonov ljudi (Fassmann, Münz, 1992, str. 463).

4.4.1 Migracije v novih članicah EU

Med desetimi novimi članicami EU jih kar sedem sodi med države vzhodnega bloka. To so Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska in Slovaška. Delno lahko sem prištejemo tudi Slovenijo, ki je sicer v sklopu Jugoslavije imela več svobode, a je vseeno imela podobno usodo kot prej naštete države.

Komunistični režim v vzhodnih državah ni dopuščal izseljevanja. To se je kazalo pri strogem nadzoru meje in v omejevanju preselitev. »Železna zavesa« ni dovoljevala nobenih selitev v zahodne države, kjer je bil življenjski standard višji ter zagotovljena politična in verska svoboda. Gibanje prebivalstva je bilo predvsem politično motivirano, in sicer znotraj komunističnega bloka. Prihajalo je do večjega števila izmenjav delavcev, ki pa se niso štela za migracije ampak jih je uradna politika imenovala »skupno koordinirano uporabo produktivnih virov prijateljskih držav« (Appleyard, 1991). Migracije delavcev so bile predvsem na mejnem območju med Madžarsko in Poljsko. Madžarska je importirala tudi majhno število delavcev iz Poljske, Kube in Vzhodne Nemčije. Kljub zelo omejenim možnostim za izseljevanje je v obdobju 1950-90 države vzhodnega bloka zapustilo 12 milijonov ljudi. Omejitve zaradi železne zavesa so zaustavile tradicionalne migracije med vzhodom in zahodom in privedle do povečanja migracije med jugom in severom Evrope (Fassmann, Münz, 1994, str. 463).

Zaprto komunističnih držav nasproti drugemu svetu se pozna tudi pri dostopnosti statističnih podatkov. Te države so sicer vodile demografsko statistiko, toda podatki o migracijah so zelo skopi in niso odraz dejanskega stanja. Državljanji so za potovanje v tujino morali pridobiti posebna dovoljenja, ki pa jih je država izdajala zelo redko. Precej je bilo ilegalnih selitev v tujino, ki pa jih uradna statistika ni zajela. Odraz tega je bolj ali

manj podcenjen prikaz migracij. Podrobnejši podatki o potovanjih v tujino so se ugotavljali naknadno in so le približki dejanskih prehodov mej.

V začetku devetdesetih let se je v vzhodnih državah spremenil politični sistem, meje pa so se dokončno odprle. Zaradi povečane migracije v osemdesetih letih je obstajala nevarnost, da bi Zahodno Evropo preplavili emigranti iz Vzhodne Evrope. Toda to se ni zgodilo. Število migracij je bilo po odprtju meje nižje kot v drugi polovici osemdesetih let, ko je bil vrhunec. Število emigracij iz Poljske je po odprtju meje upadalo. Tako je bila v času tranzicije emigracija iz Poljske 40% nižja kot v obdobju 1985-89, ko je bilo 29.800 izseljencev, in 19% nižja kot v obdobju 1980-1984, ko je bila 24.400⁵ e. Ciljna država poljskih izseljencev je bila še vedno Nemčija, saj se je več kot 2/3 emigrantov odločilo zanjo. Vzrok za padeč emigracij so predvsem nove domače možnosti kot rezultat transformacije Poljske v demokratično kapitalistično družbo (Iglička, 2001, str. 6).

Večina mednarodnih migracij v Vzhodni Evropi v času tranzicije so bile pogojene s ekonomskimi spremembami pri njih samih in v sosednjih državah (nekdanje republike Sovjetske zveze). Izjema so bile migracije v Jugoslaviji zaradi vojne in etičnih konfliktov. To so bile večinoma prisiljene preselitve. Povečal se je tudi delež tranzicijskih migracij. Vzhodnoevropske države so zaradi svoje lege med Zahodno Evropo in tretjim svetom postale vmesna postaja na poti v Zahodno Evropo. V Vzhodni Evropi ob odprtju mej se pomemben »beg možganov« v tujino ni zgodil. (Malačič, 2002, str. 120)

Države Vzhodne Evrope lahko na podlagi migracijskih podatkov za prejšnje desetletje delimo v dve skupini. V skupino imigrantskih držav sodijo centralnoevropske države, kot so: Češka, Slovaška, Slovenija, Hrvaška in Madžarska. V vseh teh državah je emigracija upadla, povečale so se imigracije predvsem iz sosednjih držav vzhodne in jugovzhodne Evrope. Emigracijske države so države jugovzhodne Evrope skupaj s Poljsko. Te države so zaznamovane s politično nestabilnostjo, etičnimi konflikti in slabim ekonomskim stanjem. To so predvsem balkanske države (Malačič, 2002, str. 122).

4.5 Migracije v ZDA

ZDA so tipična imigracijska država, ki vsako leto sprejme največ imigrantov iz vsega sveta. Migracije imajo za ZDA velik demografski in ekonomski učinek. Imigranti povečujejo število prebivalstva in s tem delovno silo ter kupno moč, hkrati pa pozitivno vplivajo s svojo visoko rodnostjo na naravno rast vsega prebivalstva.

Sprva so bile ZDA odprte za imigracije, saj so potrebovale delovno silo in prebivalstvo za poselitev države. Sčasoma so začele ščititi svoj višji standard z uvajanjem omejitev priseljevanja. Restriktivna zakonodaja je ostala vse do leta 1965, ko je bil sprejet zakon o

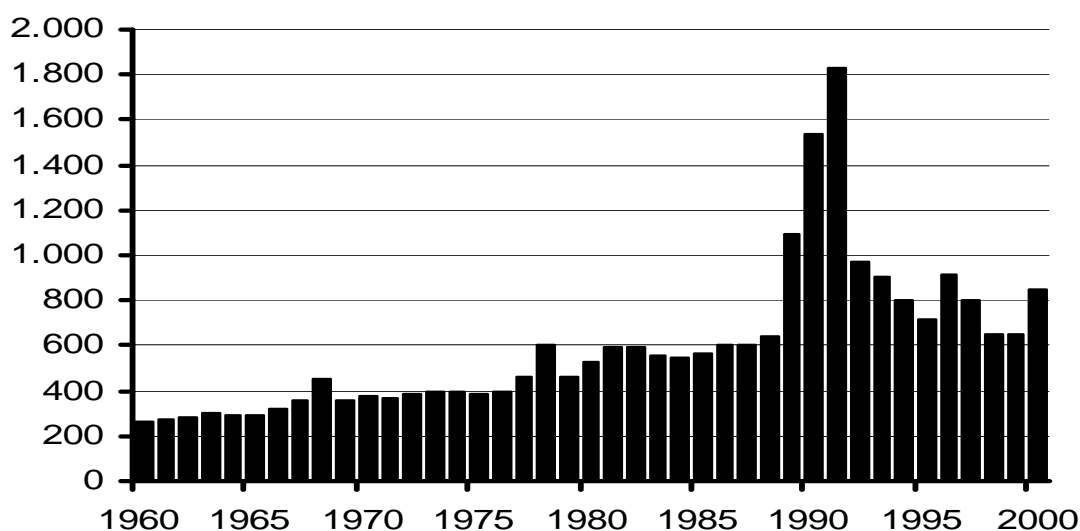
⁵ Podatki o emigracijah so izračunani kot povprečno število emigracij v petletnem obdobju.

amandmajih o imigraciji in nacionalnosti (ang. »Immigration and Nationality Amendments Act«). S temi amandmaji je bilo odpravljeno favoriziranje Evropejcev in omogočeno priseljevanje iz drugih delov sveta. Odpravljene so bile nacionalne kvote in povečani letni limiti priselitev. S tem se je povečal dotok priseljencev iz Latinske Amerike in Azije. Ti imajo vse večji vpliv na ameriško družbo, ki se bo v prihodnosti še povečeval.

ZDA delijo ljudi, ki niso njihovi državljani, in so vstopili v državo, v tri skupine, in sicer: imigranti, ne-imigranti in nedokumentirani imigranti. Imigranti so sinonim za prebivalce z legalnim dovoljenjem za trajno bivanje (ang. »lawful permanent residents – LPR«), ki so druge nacionalnosti in v ZDA legalno stalno živijo. V ZDA so prišli kot iskalci zaposlitve, prek “združitve družin”, kot begunci ali prosilci za azil. Ti imigranti lahko po preteku petletnega bivanja zaprosijo za ameriško državljanstvo. Druga glavna skupina so ne-imigranti. Sem sodijo turisti, tuji študentje, diplomati, začasni kmetijski delavci. Ne-imigranti morajo po preteku začasnega dovoljenja za bivanje v ZDA zapustiti državo. Tretjo skupino pa predstavljajo imigranti, ki so v državo prišli na črno (Wasem, 2004, str. 1).

Leta 2002 so ZDA sprejele 1.063.732 imigrantov. Največ iz Mehike (219.000), sledijo Indijci, Kitajci, Filipinci in Vietnamci. Iz teh petih držav skupaj je bilo 40% vseh legalnih imigracij. Med imigranti predstavljajo pomemben delež ilegalni imigranti. Leta 2000 je bilo 7 milijonov ljudi, ki so nelegalno živeli v ZDA, kar je dvakrat več kot v letu 1990, ko jih je bilo 3,5 milijona. Sem spadajo imigranti, ki so prišli v ZDA na črno in tisti, ki so ostali v ZDA po preteku vize (U.S. Department of Homeland Security, 2002, str. 7, 214).

Slika 12: Število letnih imigracij v ZDA v obdobju od 1960 do 2000 v tisočih.

Vir: U.S. Department of Homeland Security, 2002, str. 11.

Kot za ilegalne imigracije v ZDA ne obstajajo natančne številke o emigraciji, ker podatkov o tem ne vodijo. Obstajajo le ocene, ki govorijo o letnem številu 200.000 izseljencev.

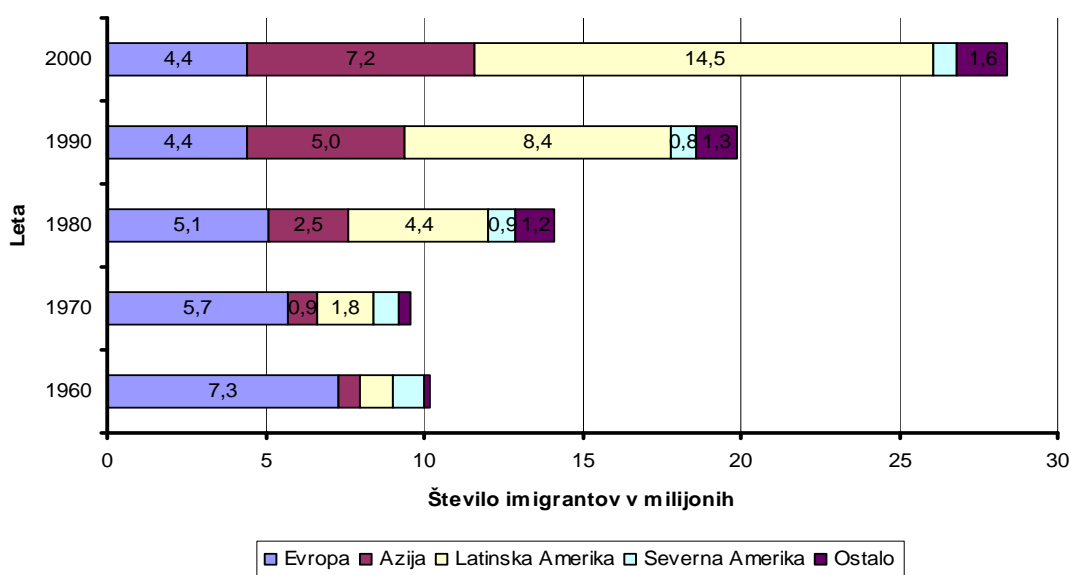
Slika 13 na strani prikazuje gibanje imigracij v proučevanem obdobju. Med letoma 1989 in 1991 je opaziti velik skok v številu imigrantov. To je posledica legalizacije nelegalnih imigrantov, ki so bili v ZDA že več let.

Število imigrantov se po reformi z amandmaji v letu 1965 stalno povečuje. V letu 2000 je bilo v ZDA že 33 milijonov tuje rojene populacije oziroma 11% celotnega prebivalstva. To je absolutno sicer največ v celotni zgodovini ZDA, relativni delež imigrantov pa je vseeno pod ekstremi v začetku dvajsetega stoletja.

4.5.1 Migracije po državi izvora

ZDA zdaj sprejemajo migrante iz vsega sveta. V preteklosti to ni bilo tako. V začetku je njihova migracijska politika favorizirala priseljence iz Evrope. To se je spremenilo šele z odpravo nacionalnih imigracijskih kvot. S tem je začel naraščati delež priseljencev iz Latinske Amerike in Azije, upadati pa delež priseljencev iz Evrope. Spremembo strukturnega deleža imigrantov prikazuje slika 14 (podrobni prikaz v prilogah v tabeli 4 na str. VI, VII).

Slika 13: Imigranti po območju rojstva. Podatki v milijonih.

Vir: U. S. Department Of Homeland Security, 2002, str. 13, 14.

Delež priseljencev iz Evrope je od leta 1960 do 2000 padel s 7,3 na 4,4 milijona oziroma s 75% vseh imigrantov na 15,3. V istem času so se povečale imigracije iz Latinske Amerike iz 0,8 na 14,5 milijona, kar je v strukturi vseh imigracij povečanje z 9,4% na 51. Povečal se

je tudi delež azijskih imigrantov, in sicer leta 1960 so bili zastopani le z 5,1%, sedaj pa s 25,5%. Evropa je v štiridesetih letih izgubila svoj dominantni položaj med ameriškimi imigranti.

Imigranti iz centralne Amerike predstavljajo skoraj tretjino celotne tuje rojene populacije v ZDA v letu 2000. Mehičani kot največja posamezna etnična skupina predstavljajo 27% tuje populacije. So tudi najštevilčnejši med ilegalnimi imigranti. V ZDA prihajajo predvsem kot agrarni delavci. V letu 1999 je bilo na meji z Mehiko prek 300 milijonov prehodov meje v obe smeri. To kaže na veliko odvisnost ameriškega poljedelstva od mehiške delovne sile.

Z večjim priseljevanjem iz Latinske Amerike se je začela občutno spreminjati etnična struktura prej evropske Amerike. Potomcem starih evropskih priseljencev so se začele pojavljati skrbi, da bodo oni in njihova kultura izgubili dominantni položaj v ameriški družbi. Vendar imigranti celo bogatijo kulturo ameriške družbe in kljub strahovom ne povzročajo nezaposlenosti med domačini, saj z njimi ne tekmujejo za ista delovna mesta. Povečano povpraševanje imigrantov in delovna mesta, ki jih imigranti ustvarijo, kompenzirajo delovna mesta, ki jih zapolnijo (Massey, 1995, str. 631).

4.6 Primerjava migracij med Evropo in ZDA

Evropa in ZDA sta visoko razviti območji, ki različno rešujeta vprašanja migracij. Evropa je bila sprva emigracijsko območje, ki je z imigranti oskrbovala predvsem ZDA. Po drugi svetovni vojni pa se je to spremenilo. Začel se je gospodarski napredek tudi v Evropi, ki je zahteval delovno silo in Evropa jo je sprejemala tako iz svojih območjih kot iz drugih držav. Imigranti so postali nosilec gospodarskega razvoja tako v Evropi kot ZDA.

Po prvi naftni krizi je Evropa začela omejevati priseljevanje, nasprotno pa je Amerika še povečala priseljevanje z drugih delov sveta. Amerika dotoka imigrantov nikoli ni ustavila, ampak ga je usmerjala le v svojo korist. Gospodarstvo ZDA danes v veliki meri temelji na tujih delavcih. Pomembni so tako kmetijski delavci iz Mehike, kot IT strokovnjaki iz daljnega vzhoda.

Ob velikem številu imigrantov so se tako v Evropi kot Ameriki pojavile zahteve po omejevanju priselitev, vendar v Evropi precej bolj. Praksa kaže in tudi v Evropi se začenjajo zavedati, da imigranti zasedajo predvsem delovna mesta, ki jih domačini nočejo opravljati in so tako za naglo rastoče gospodarstvo nujno potrebni. Koristi od njih daleč presegajo socialne stroške, razen v primeru azilantov

Imigranti imajo tako v ZDA kot v Evropi svoje priljubljene cilje. V ZDA sta to južni in zahodni del, v Evropi pa v preteklosti predvsem Nemčija, zdaj pa vsa Evropa. ZDA imajo

največ priseljencev iz Latinske Amerike in Azije, Evropa pa predvsem iz nekdanjih kolonij, Turčije in iz razpadle Jugoslavije.

Pomembna skupna točka obeh območjih je interes gospodarstva in domače delovne sile, ki poskušata vplivati na oblikovanje državne politike priseljevanja. Gospodarstvo zagovarja priseljevanje ljudi z znanjem in sposobnostmi, ki jih primanjkuje, domača delovna sila se pa boji velikega števila priseljencev, ker bi vplivali na znižanje plač. V obeh območjih prihaja pri migracijski politiki do delitve odgovornosti med državo in gospodarstvom. Za masovno migracijo nizko usposobljene delovne sile skrbi država, gospodarstvo pa kaže poseben interes za strokovnjake, ki jih potrebuje. (Massey, 1999, str. 307).

Za obe območji je prav tako značilno, da pripirata vrata imigracijam na sploh in sprejemata imigrante vse bolj selektivno.

5 Prebivalstvena politika

5.1 Splošna vprašanja prebivalstvene politike

Moderna družba z demokratičnimi državnimi formacijami in gospodarskim napredkom daje možnost, da se uresničijo večne človeške sanje po boljšem življenju. Na državo se vse bolj gleda kot na institucijo, ustvarjeno po meri svojih državljanov z namenom zadovoljevanja njihovih potreb. Ključna funkcija države je postala produciranje družbenih dobrin, ki jih posameznik ali združba posameznikov ne more zagotoviti. Med družbene dobrine sodi tudi nadziranje mej in spuščanje tujcev v državo ter vplivanje na rodnost. Na te demografske dejavnike država vpliva s prebivalstveno politiko.

Prebivalstvena politika so premišljeno sestavljene in oblikovane institucionalne ureditve in spodbude, s katerimi vlada poskuša direktno in indirektno vplivati na demografsko gibanje prebivalstva. Prebivalstvena politika se tako ukvarja z zmanjševanjem razkoraka med dejanskim in želenim stanjem prebivalstva v družbi. To dosega z nadziranjem in usmerjanjem rojstev ter migracij (Demeny, 2003a, str. 3).

Stanje prebivalstva lahko odstopa od idealnega. Na eni strani je prebivalstvo s prekomerno stopnjo rasti, ki lahko vodi v eksplozijo prebivalstva. Rast prebivalstva je v tem primeru tako hitra, da ekonomija niti ni sposobna zadovoljevati potrebe po hrani, kaj šele zagotavljati ekonomski razvoj in zmanjševati razlike glede na druge države. Na drugi strani se, predvsem v razvitih državah, pojavlja prenizka rodnost, ki ne more zagotoviti obnavljanja prebivalstva. To pomeni, da se povečuje delež starejšega prebivalstva in s tem krčenje vsega prebivalstva. V Evropi je ob nizki rodnosti nizka tudi stopnja neto migracij, ki bi morebiti lahko ublažile padanje števila prebivalstva.

Prebivalstvena politika vsebuje štiri glavne sestavine. To so načela, norme, vrednote, na katerih je utemeljena, in cilji, ki jih hoče doseči. Prebivalstveno politiko izvajajo njeni nosilci z ukrepi in aktivnostmi (Malačič, 2003, str. 298).

Vsaka prebivalstvena politika v demokratičnih državah mora v svojih ukrepih in aktivnostih upoštevati človekove pravice. Pravica vsakega posameznika je tudi, da se lahko svobodno odloča o kraju življenja in o rojstvu otrok. Pri tej odločitvi tehta med stroški in koristmi. Odločitev imeti otroka povzroča koristi in stroške ne le znotraj družine, ampak vpliva tudi zunaj nje na vso družbo (pozitivne in negativne eksternalije).

Demografski dejavnik je tudi smrtnost, vendar se prebivalstvena politika z njo ne ukvarja, razen z vplivanjem na zmanjševanje smrtnosti in podaljševanje življenja.

Prebivalstvena politika deluje tudi na področju migracij. Njeno delovanje je usmerjeno predvsem na kontroliranje imigrantov. Zadnje čase države sprejemajo le tiste imigrante, ki so v njihovem interesu, t.i. selektivna imigracija.

5.2 Vrste prebivalstvenih politik

Prebivalstvene politike se delijo na podlagi ciljev, ki jih poskušajo doseči. Politike so kvalitativne ali kvantitativne. Kvalitativne prebivalstvene politike se ukvarjajo z izboljšavo kakovosti življenja posameznika prek zdravstvene oskrbe, izobraževanja, kulturnega udejstvovanja ipd. Kvalitativna politika je vključena v prebivalstvene politike vseh sodobnih držav.

Kvantitativna prebivalstvena politika pa se ukvarja s količinskimi spremembami prebivalstva določenega območja. Lahko je razširitvena ali ekspanzivna, omejitvena ali restriktivna oziroma prerazporeditvena ali redistributivna. Glavni dve spremenljivki, na kateri lahko prebivalstvena politika vpliva, sta rodnost in migracije. Prebivalstvena politika je lahko pronatalitetna ali imigracijska v okviru pospeševanja rasti prebivalstva, ali pa antinatalitetna oziroma emigracijska v smislu omejitve rasti prebivalstva (Malačič, 2003, str. 300-301).

V razvitih državah, kar EU in ZDA vsekakor sta, je v uporabi predvsem pronatalitetna in imigracijska prebivalstvena politika. S pronatalitetno politiko poskuša država delovati proti trendom nizke rodnosti. Ob upoštevanju svobodnega odločanja vsakega posameznika za otroka poskuša politika z raznimi bonusi vplivati na to, da bi se družine odločale prej in za več otrok. Takšni ukrepi so progresivni otroški dodatki, zdravstveno varstvo otrok in mater, brezplačno šolanje, ugodni stanovanjski krediti, davčne ugodnosti itd. Zelo pomembno je tudi to, da se prebivalstvo seznanja s prebivalstveno politiko, njenimi cilji in razlogi, saj je prebivalstvena politika uspešna le, ko jo prebivalstvo podpira.

Prebivalstvena politika lahko na področju migracij vpliva predvsem na imigracije. Na strani emigracij pa ne more imeti velikega učinka, saj mora upoštevati človekove pravice nasploh, posebej pa še pravico izbire kraja bivanja. Tako v glavnem ne more izseljevati ljudi po svoji volji ali pa preprečevati njihovega odhoda iz države. Prebivalstvena politika na področju imigracij poskuša vplivati na priseljevanje predvsem s kvotami in administrativnimi dovoljenji za priselitev. Tako postanejo priselitve selektivnejše in usmerjeno vplivajo na nacionalno in izobrazbeno strukturo prebivalstva.

Prebivalstvena politika je podvržena tudi možnosti zlorab, predvsem na področju rodnosti. Pogosto namreč prihaja do »politizacije« ukrepov prebivalstvene politike. Politika poskuša s pomočjo argumentov, ki temeljijo na teorijah rodnosti, oblikovati ukrepe, ki nimajo vpliva samo na demografijo prebivalstva, ampak so pomembni predvsem za določeno politično skupino. Današnje družbe se zavedajo pomena problemov rasti prebivalstva, zato podpirajo vsakršne ukrepe, čeprav ti ne vodijo vselej k želenim rezultatom. Tako lahko politizacija rodnosti privede do socialnih in političnih nemirov in ne do učinkov na rodnostno vedenje prebivalstva (Malwade, 1997, str. 5).

Prebivalstvena politika, usmerjena na rodnost direktno ali indirektno, daje v glavnem dolgoročne rezultate. Zaradi tega ni tako zanimiva za politike, ki potrebujejo predvsem trenutne rezultate, da se lahko hvalijo s svojimi dosežki. Sicer obstajajo tudi prebivalstvene politike s trenutnim učinkom npr. protisplavna politika, ki pa so le izjeme.

Navedeno potrjujejo raziskave, ki so analizirale povezave med posameznimi prebivalstvenimi politikami in njihovimi vplivi na demografsko gibanje. Raziskava, ki jo je naredila organizacija RAND (2004, str. XIV) je prišla do naslednjih rezultatov:

- Povečanje imigracij ne more preprečiti staranja prebivalstva in iz tega izhajajočih posledic;
- Nacionalne prebivalstvene politike lahko upočasnijo padec rodnosti le pod pravimi pogoji;
- Nobena politika, ki deluje le na enem področju, ne bo preprečila padca rodnosti;
- Ukrepi, ki delujejo v eni državi, ne bodo nujno delovali tudi v drugi. Socialne, ekonomske in politične posebnosti vplivajo na uspešnost ukrepov politike. Ukrepi, ki so usmerjeni v izboljšanje splošnih življenjskih razmer, bodo tako indirektno vplivali na povečanje rodnosti;
- Rezultati populacijskih politik se kažejo počasi. To področje je zato manj atraktivno za politike.

5.3 Prebivalstvena politika v Evropi

5.3.1 Splošno o prebivalstveni politiki v Evropi

Prebivalstvena politika v Evropi je v preteklosti obstajala le na ravni posameznih držav. Šele v novejšem času je začela prehajati pod okrilje EU. S prenosom pristojnosti oblikovanja populacijske politike na raven EU se pojavlja vprašanje upoštevanja želja posameznih članic EU. Usklajevanje ciljev se skuša doseči z uporabo metode odprte koordinacije. Ključni del metode je uvedba smernic pri upravljanju migracijskih tokov in opredelitev kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih ciljev. Države članice z upoštevanjem smernic pripravljajo svoje akcijske načrte, ki se nato upoštevajo pri oblikovanju skupnih rešitev za vse članice. Kljub tesnemu sodelovanju članic prihaja občasno do težav pri usklajevanju nacionalnih interesov v zadevah migracij.

Skupna migracijska politika EU se je začela leta 1985 s podpisom Schengenskega sporazuma. Ta sporazum je zagotovil prosto gibanje oseb znotraj EU oziroma znotraj t.i. Schengenske meje. S podpisom Maastrichtskega sporazuma (1992) in pozneje s podpisom Amsterdamskega sporazuma (1997) sta bili imigracijska politika in politika azila postavljeni pod okrilje evropske zakonodaje.

Na področju rodnosti EU nima celovite skupne rodnostne politike. Obstajajo le posamezni predpisi, ki urejajo področja zdravstva, izobraževanja, zaposlovanja, boja proti revščini in zagotavljajo enake možnosti za ženske in moške. Vsi ti predpisi imajo posredni učinek na rodnostno vedenje prebivalstva v članicah EU (COMECE, 2004, str. 15-16).

5.3.2 Politika rodnosti

Temeljni demografski problem Evrope je prenizka rodnost. Rodnost je najnižja v Južni in Vzhodni Evropi. Severna Evropa je s pronatalitentno politiko uspela dvigniti rodnost na raven enostavnega obnavljanja prebivalstva. Kljub višji rodnosti v severnih državah Evrope je Evropa kot celota soočena s prenizko rodnostjo.

Pronatalitetna politika poskuša ustvariti vzdušje, v katerem bi se ljudje pogosteje odločali za otroke. To dosega s pomočjo fiskalnih učinkov, kot so davčne ugodnosti in/ali nudenje storitev, ki jih otrok in mlada družina potrebuje. Med slednje sodijo direktna plačila in pomoči staršem ali otroku ter indirektna javnim vrtcem, šolstvu in podobno. S temi ukrepi želi država staršem olajšati obremenitev, ki jo prinaša otrok. S krepitvijo socialne države je večina teh ukrepov prešla iz domene pronatalitetne politike in so vključeni v osnovno oskrbo, ki jo države nudijo svojim državljanom. Uspešnost tega pristopa k spodbujanju rodnosti se najbolj kaže v skandinavskih državah. Švedska je imela leta 1970 STR 1,3, kar pomeni skupaj z Italijo in Španijo najnižjo rodnost. V naslednjih tridesetih letih je rodnost

v drugih delih Evrope nadalje padala, le v Severni Evropi se je dvignila in se stabilizirala na ravni STR 1,8.

Najbolj uspešen primer uporabe pronatalitetne politike, ki lepo ilustrira pozitivno korelacijo med socialno pomočjo in rodnostjo, predstavlja Švedska. Švedska se je že v dvajsetih letih prejšnjega stoletja srečala s prenizko stopnjo rodnosti, ki ji ni zagotavljala obnavljanja prebivalstva. V tridesetih letih je začela uvajati pronatalitetno politiko. Vlada je parom zagotovila možnost načrtovanja družine in uvedla visoke podpore, ki blažijo stroške z otroki. Zaradi pomanjkanja delovne sile so na Švedskem v šestdesetih letih začeli pospešeno zaposlovati ženske. Njihova zaposlenost je danes najvišja med vsemi razvitimi državami. Visoka prisotnost žensk v gospodarstvu in politiki (41% parlament leta 1994, vlada 50%) je dodatno zagotovilo, da so interesi žensk in otrok dobro zastopani.

Švedska ekonomska in družinska politika omogoča ženam imeti ob delu družino in skrbeti za otroke. Kar 40% zaposlenih žensk dela le del delovnega časa, kar zmanjšuje konflikt med ekonomsko aktivnostjo in rodnostjo. Pri njih ne drži drugje veljavna negativna korelacija med statusom žensk in rodnostjo. Ženske v drugih razvitih državah morajo izbirati med družino in poklicno kariero. Švedska socialna politika pa omogoča, da sta oba cilja uravnovešena in se ne izključujeta. Temeljno pri tem je prenos večjega dela stroškov otroka na družbo. To so dosegli s porodniškimi dopusti, javnimi vrtci, fleksibilnim delovnim časov in drugim (Chesnais, 1998, str. 99).

Na rodnost bi naj po splošnem prepričanju negativno vplivala tudi višja izobrazbena raven žensk. Bolj izobražene ženske namreč dobivajo boljše službe, imajo višje dohodke in njihovo delo jih bolj zadovoljuje. Tako izgubijo več, ko se začasno umaknejo iz službe zaradi rojevanja otrok. Grožnja oportunitetnih stroškov zaradi nesodelovanja v poslovnem svetu zmanjšuje željo po otrocih oziroma vsaj odlašajo rojevanje v poznejša leta. Na Švedskem pa se je kljub temu pojavila rahla pozitivna korelacije med izobrazbo žensk in rojstvom tretjega otroka. Tako bodo bolj izobražene ženske prej imele tretjega otroka, čeprav so z družino in otroki začele pozneje kot manj izobražene ženske. Tudi tukaj se kaže pozitivni trend dobrega socialnega okvirja, ki omogoča ženskam, da lahko združijo svoje poslovno in družinsko življenje. Podoben pozitivni trend so potrdile tudi raziskave v ZDA (Kravdal, 1992, str. 473).

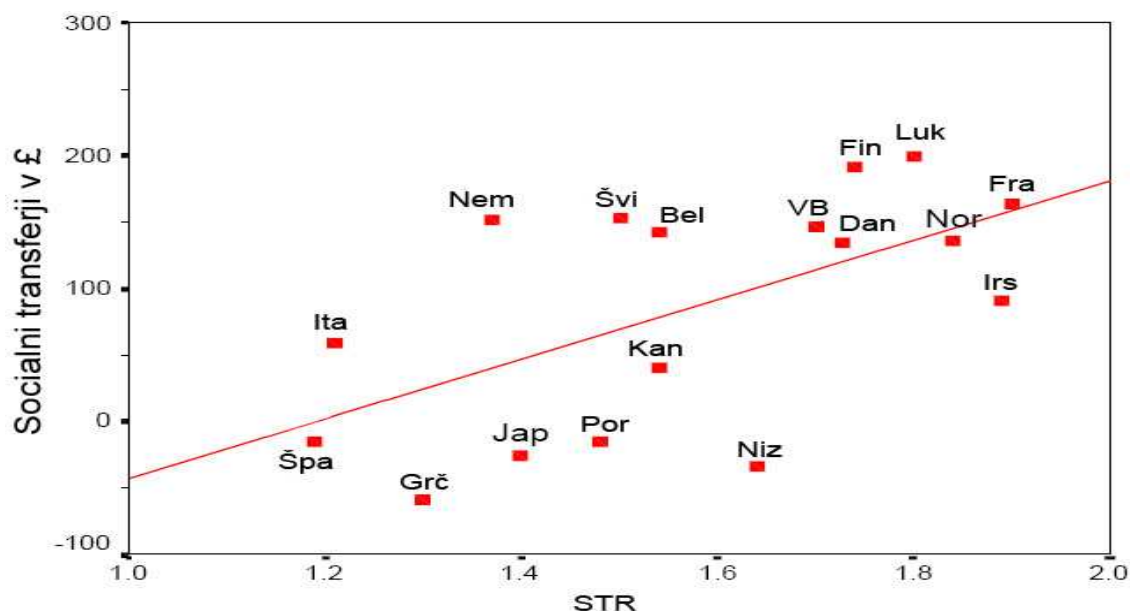
Pozitivno povezavo med stopnjo rodnosti in velikostjo socialnih transferjev družinam z otroki potrjujejo tudi raziskave⁶ Finch-a in Bradshaw-a (2003, str. 4). Raziskava je bila narejena v 22 državah na modelu 34 različnih vrst družin. V analizo so bile zajete posredne in neposredne ugodnosti in stroški, ki jih ima družina z otroki. Sem sodijo otroški dodatki, dnevno varstvo, šolanje, davčne olajšave, stanovanjske podpore idr.

⁶ Podrobni podatki analize so prikazani v prilogi v tabeli 10 in na sliki 1 na strani xvi.

Slika 15 prikazuje ugotovljeno stopnjo korelacije med socialnimi transferji in rodno, ki je 0,6, kar pomeni srednje močno stopnjo odvisnosti. Rodnost je torej odvisna od državne pomoči. Razvidno je tudi, da pomoč, ki jo dajejo države Južne Evrope, ne krije vseh izdatkov, ki jih imajo starši, kar kaže lega teh držav pod nullo vrednostjo socialnih transferjev. Severne države pa se s svojo socialno politiko pričakovano nahajajo v zgornjem desnem delu grafikona.

V analizi korelacije na sliki 15 niso zajete ZDA, Nova Zelandija, Izrael in Avstrija, katerih rodnost je v popolnem nasprotju s prikazanimi trendi. Te države imajo skrajno visoko rodnost (STR med 2 in 4) kljub na nizkim otroškim transferjem. Avstrija je pa povsem drugačna, saj ima kljub najvišjim otroškim transferjem nizko rodnost (STR 1,3).

Slika 14: Korelacija med stopnjo tatalne rodnosti (STR) in obsegom mesečnih socialnih transferjev za leto 2000.

Vir: Finch, Bradshaw, 1996, str. 4

Povezava med socialno varnostjo in rodno pride še posebej do izraza ob velikih družbenih spremembah, ki imajo za posledico zmanjšanje socialne varnosti in povečanje negotovosti glede prihodnosti. Tako je ob združitvi Nemčije in ob zamenjavi političnih in gospodarskih sistemov v Vzhodni Evropi rodnost padla. Padec je posledica sprememb na gospodarskem in socialnem področju, opustitve pronatalitetne politike, negotovosti in sprejemanja norm Zahodne Evrope.

5.3.2.1 Imigracije kot odgovor na nizko rodnost

Upadanje števila prebivalstva zaradi nizke rodnosti bi se lahko ustavilo tudi s povečanjem priseljevanja. Priseljenci bi lahko nadoknadili pomanjkanje novorojenih in tako vzdrževali primerno starostno strukturo družbe.

Ob tem se zastavi vprašanje, kako visoke morajo biti imigracije, da bi lahko kompenzirale trenutne nizke stopnje rodnosti v Evropi. Na to temo je bila narejena raziskava s strani združenih narodov . Narejena je bila za osem držav z zelo nizko rodnostjo. Ugotovljeni so bili naslednji rezultati (United Nations, 2001, str. 93-95):

- Do leta 2050 se bodo populacije vseh razvitih držav ob odsotnosti migracij postarale in zmanjšale zaradi nizke stopnje rodnosti in daljšega življenja.
- Imigracije bi lahko preprečile padanje števila prebivalstva v vseh državah, zajetih v analizo, toda obseg potrebnih migracij se zelo razlikuje. EU-15 bi potrebovala imigracije na ravni tistih iz leta 1990, Evropa kot celota pa dvakrat višji obseg imigracij.
- Število potrebnih imigrantov za preprečitev padca deleža delovno aktivnega prebivalstva je večje kot število imigrantov, potrebnih za kompenziranje padanja števila prebivalstva. Če bi z imigracijo ohranili delež delovno aktivnega prebivalstva, bi bil delež imigrantov in njihovih naslednikov leta 2050 8-39% glede na posamezno državo. Imigracije v EU-15 bi tako leta 2050 morale biti 15-krat večje kot leta 1990. Proti koncu leta 2050 bi število imigrantov, ki bi jih sprejela EU-15 vsako leto, znašalo polovico letne rasti svetovnega prebivalstva.
- Da se ohrani razmerje med delovno aktivnim prebivalstvom in neaktivnim prebivalstvom, bi morale biti imigracije zelo visoke. Leta 2050 bi delež imigrantov med celotnim prebivalstvom tako znašal 59-99%.
- V odsotnosti imigracij bi se morala dvigniti starost upokojitve v EU-15 na 76 let, da bi bilo leta 2050 razmerje med zaposlenimi in osebami v pokoju enako razmerju iz leta 1995, ko je znašalo 4,3 zaposlene osebe na eno vzdrževano osebo.

Ob upoštevanju teh ugotovitev lahko rečemo, da nizke stopnje rodnosti in s tem staranja in manjšanja števila prebivalstva ne moremo v celoti kompenzirati s povečanjem imigracij. Stopnja migracij, ki bi bila za to potrebna, je previsoka in bi porušila nacionalno in kulturno ravnovesje v Evropi. Povečanje imigracij se tako lahko uporablja le za odlaganje neizogibnega staranja in padanje števila prebivalstva v Evropi.

5.3.3 Migracijska prebivalstvena politika v Evropi

Pretok delovne sile je zelo pod vplivom ekonomskih in političnih dogajanj. Po drugi svetovni vojni se je začela obnova, ki je povzročila veliko pomanjkanje delovne sile.

Države Zahodne Evrope so rekrutirale delovno silo iz celotne Evrope. Imigracije so bile gospodarsko potrebne, družbeno zaželene in spodbujane s strani politike in družbe.

Sprememba je prišla z naftnim šokom leta 1973 in z gospodarsko krizo, ki mu je sledila. Imigracijska politika se je zaostрила, kar je povzročilo velik padec v številu novo sprejetih tujih delavcev. Cilj imigracijske politike je zdaj postala stabilizacija deleža tuje populacije. Prihod tuje delovne sile v Zahodno in Severno Evropo se je domala popolnoma ustavil. Z namenom zaščititi domači trg dela so vlade, pod bremenom vse večje nezaposlenosti, sprejele programe vračanja tujih delavcev. Ti programi pa niso imeli veliko uspeha. Nasprotno, vse več tujcev je prihajalo z uporabo možnosti združitve s svojimi družinami.

Od leta 1980 je združevanje družin postalo glaven vir imigrantov v Evropi. To je bil odziv na imigracijske omejitve sedemdesetih let. Vendar se o tem pojavu do sredine devetdesetih let ni dosti govorilo, ker je v Zahodni Evropi prevladovala tiha želja po nični stopnji imigracij.

Pravica do združevanja družin ni zapisana v nobenem mednarodnem migracijskem dokumentu. Obravnava se kot privilegij, ki ga država zagotovi posamezniku, temelječ na pravici, da živi s svojo družino in pravici do potovanja. Šele velik obseg združevanja družin je pripeljal do tega, da so evropske države dopolnile svojo zakonodajo v devetdesetih letih in tako pravno utemeljile pravico do združitve z družino.

V Vzhodni Evropi so se zgodile največje spremembe v migracijskih tokovih. Že pred letom 1989 so države Vzhodne Evrope sprostile omejitve glede potovanja v tujino. Kmalu za tem je sledil razpad vzhodnega bloka in spremembe političnih sistemov v teh državah. To je povzročilo povečanje tako števila imigrantov kot emigrantov v državah Vzhodne Evrope. Na drugi strani pa so zahodne države iz strahu pred prevelikimi priselitvami iz vzhodnih držav uvedle dodatne omejitve pri priseljevanju.

Do omejevanja sprejemanja je prišlo tudi pri beguncih. Begunce in migrante so vlade dolgo smatrale kot povsem ločeni zadevi, danes pa so eni in drugi predmet iste imigracijske politike. Spremembo v mišljenju je sprožil val beguncev v osemdesetih in devetdesetih letih. Velik val beguncev je grozil, da bo izničil rezultate restriktivne imigracijske politike, ki naj bi zaustavila priseljevanje. V devetdesetih letih med zalivsko krizo, etničnim čiščenjem v Ruandi in na Balkanu se je začela pojavljati politika zavračanja azilantov. Veliki stroški vzdrževanja begunske populacije so povečevali nepripravljenost sprejemanja beguncev.

Nenaklonjenost sprejemanju beguncev je povzročila sprejetje dodatnih ukrepov, s katerimi se skuša omejiti sprejemanje prosilcev za azil. Predpostavka pri teh omejitvah je, da so prosilci za azil večinoma ekonomski migranti. Ukrepi, s katerimi so vlade skušale preprečevati dotoke beguncev, so: sankcije za organizatorje transporta beguncev, prenos obravnavanja zahtev za azil na konzulate ciljnih držav v državah beguncev, sprejem

principa »varne države«, po katerem lahko prosilca za azil vrnejo v varno državo, prek katere je prišel. Države, kot so Avstrija, Nemčija in Švica so šle še dlje in naredile seznam »varnih držav porekla«, iz katerih beguncem ne podeljujejo azila. Zaradi teh strožjih meril za podelitev azila je EU v letu 2000 sprejela le 5% prosilcev za azil.

Velik problem je tudi porast nedokumentiranih imigracij oziroma priselitev na črno. Obseg teh migracij je zaradi njihove narave težko meriti, toda po splošno sprejetih domnevah se je njihovo število, predvsem v razvitih državah, povečevalo vse od sedemdesetih let. Tudi porast prikritih imigracij lahko povežemo s pojavom restriktivne imigracijske politike in s sprostitvijo omejitev pri prečkanju mej Vzhodne Evrope.

V obdobju povečevanja restriktivnosti so imigracijske politike postale bolj selektivne. Več naklonjenosti so kazale posameznikom, ki so ustrezali potrebam industrije, predvsem na področju znanosti in tehnologije.

5.4 Prebivalstvena politika ZDA

5.4.1 Splošno o prebivalstveni politiki ZDA

ZDA so ena redkih razvitih držav, ki imajo rodnost blizu ravni enostavnega obnavljanja prebivalstva. Z rodnostjo nimajo večjih problemov, tako da rodnostna populacijska politika ni v ospredju. Ker so ZDA klasična imigracijska država z dolgo imigracijsko zgodovino, je pri njih imigracijska politika najpomembnejši del prebivalstvene politike.

Ameriško politiko ustvarjata dve močni stranki. To sta demokratska stranka in republikanska stranka. Vsaka stranka ima svoje poglede na temeljna gospodarska, socialna in prebivalstvena vprašanja. Katera stranka je trenutno na vladi, se pozna tudi na vsebini prebivalstvene politike, stališčih in ideologiji.

Republikanci so konzervativna stranka, ki ima močno podporo določenih lobijev. Republikanci zagovarjajo prosti trg, nizke davke in nevmešavanje države. Delujejo predvsem v interesu bogatih in ne podpirajo velikih socialnih izdatkov za ekonomsko šibki del prebivalstva. Pomanjkanje socialne pomoči, predvsem v času gospodarske recesije, najbolj udari revnejši sloj prebivalstva, kar povzroči težave pri nakupu stanovanj, šolanju otrok, plačevanju zdravstvene oskrbe itd. Vse to pa posredno vpliva tudi na zniževanje rodnosti. Na rodnost vplivajo konzervativni republikanci tudi neposredno s prepovedjo splava, kar povečuje zlasti izvenzakonsko rodnost. Republikanci po svoje gledajo na imigracije. Za njih so poceni imigrantski delavci potreben element produkcije in večanja dobičkov. Republikance volijo predvsem privilegirani sloji in drugi konzervativno usmerjeni volivci.

Demokrati so bolj liberalno in socialno usmerjeni. Zagovarjajo socialne podpore nižjim slojem prebivalstva, kar pozitivno vpliva na rodnost. Demokrati zagovarjajo progresivno davčno politiko, katere prihodki financirajo gospodarsko rast in napredek celotne države. Demokrati so tudi zagovorniki pravice do splava. Za demokrate so imigranti lojalni državljani in ne le poceni delovna sila. Demokrati zato podpirajo nediskriminatorno priseljevanje. Demokrate praviloma volijo liberalno usmerjeni, priseljenci in nižji sloji prebivalstva.

Različno delovanje obeh političnih strank, predvsem na področju priseljevanja, ima zato tudi demografske posledice. V času vladanja demokratov so ZDA sprejele več imigrantov in imele boljšo socialno politiko kot v času vladanja republikancev.

ZDA niso socialna država. V ZDA vlada kapitalizem in prosti trg. Zdravstvo, šolstvo in pokojninski sistem so večinoma v privatnih rokah in vsak posameznik mora za te storitve plačati tržno ceno.

5.4.2 Politika rodnosti

ZDA imajo visoko stopnjo rodnosti kljub temu, da ne izvajajo pronatalitetne prebivalstvene politike. Natalitetna politika se ukvarja predvsem z zmanjševanjem rodnosti pri najstnicah in z zmanjševanjem zunajzakonske rodnosti. Osnova za to je leta 1996 sprejeti zakon (»Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act – PRWORA«).

Visoka rodnost pri najstnicah povzroča veliko problemov za matere in otroke. Verjetnost je večja, da mlade matere ne bodo končale šolanja. Njihovi otroci bodo odraščali v manj stimulativnem družinskem okolju, v šoli bodo manj uspešni, imeli bodo slabše zdravje in z večjo verjetnostjo bodo postali tudi sami starši že v najstniških letih. Obstaja tudi večja možnost okužbe s spolno prenosljivimi boleznimi. Vse to pa povečuje izdatke za socialo. Proti najstniški rodnosti se ZDA bojujejo predvsem z izobraževalnimi programi in zmanjšanjem pomoči samostojno živečim materam najstnicam (Wertheimer, 2000, str. 3)

ZDA skušajo zmanjšati tudi zunajzakonsko rodnost odraslih. Zunajzakonska rodnost odraslih nima sicer tako negativnih posledic za mater in otroka kot najstniška rodnost, toda vseeno povečuje verjetnost revščine in s tem odvisnost od socialne pomoči. Z namenom znižanja zunajzakonske rodnosti ZDA propagirajo zakonsko zvezo, kontracepcijo in vzdržnost (Lichter, 2001, str. 1).

Ukrepi za zmanjševanje najstniške rodnosti so bili zelo uspešni. V obdobju 1991-1999 se je rodnost žensk starih 15-17 let znižala za 29%. Najbolj se je znižala med črnsko populacijo, in sicer za 31%. Zunajzakonska rodnost pa se je v devetdesetih letih stabilizirala.

V času vladanja republikancev so v ZDA sprejeli več zakonov z namenom prepovedi splava, kar vpliva predvsem na povečanje zunajzakonske in najstniške rodnosti. Ta ukrep je torej v nasprotju s politiko zmanjševanja zunajzakonske in najstniške rodnosti. Prepoved splavov ima posledice tudi zunaj ZDA, saj prepoveduje finančno pomoč institucijam v drugih državah, ki podpirajo splave. (RAND, 2000).

5.4.3 Imigracijska prebivalstvena politika

Imigracije so bile v ZDA v glavnem spodbujane in so bile glavni vir rasti prebivalstva in poselitve države vse do leta 1924, ko so sprejeli priseljski zakon. Z njim so bile uvedene imigracijske omejitve, ki jih do tedaj ni bilo.

Po drugi svetovni vojni je ameriški kongres leta 1952 sprejel zakon o priseljevanju in nacionalnosti (ang.: »Immigration and Nationality Act – INA«). Vanj so bili združeni vsi dotedanji zakoni glede priseljevanja in naturalizacije. Zakon je omejil priseljevanje selektivno in uvedel prednost za delavce in sorodnike ameriških državljanov. Ohranil je tudi kvote, ki so temeljile na etničnosti in ne na državljanstvu.

Ključni faktor za sprejem v ZDA je bila nacionalna pripadnost. Prednost so imeli priseljenci iz Severne in Zahodne Evrope. Za visoko izobraženo delovno silo je bilo rezervirano 50% vsake nacionalne kvote, preostali del kvote pa so si delili sorodniki ameriških državljanov in tujci s stalnim prebivališčem v ZDA.

Zakon se je pozneje izkazal za neučinkovitega, ker je bil diskriminativen do vzhodnih in južnih Evropejcev in ni bil dovolj diskriminativen do priseljencev iz Latinske Amerike. Dopolnjen je bil s popravki leta 1965. Odpravljene so bile nacionalne kvote in prvič v zgodovini je bil omejen priseljski tok iz Zahodne Evrope. Prednost pri imigraciji so dobili sorodniki imigrantov po načelu združevanja družin. Odprava nacionalnih omejitev je imela za posledico spremembo nacionalne strukture imigrantov.

Z nadomestitvijo evropskih imigrantov z imigranti iz Latinske Amerike in Azije je izobrazbena raven priseljencev padla. Zaradi tega so sledili amandmaji, ki so dodatno selektivno urejali priseljevanje.

Reforma imigracij leta 1986 z zakonom IRCA (»Immigration Reform and Control Act«) je poskušala zmanjšati število ilegalnih imigrantov. Vsi ilegalni imigranti, ki so živeli v ZDA od 1. januarja 1982, so lahko zaprosili za pridobitev statusa legalnega imigranta in čez pet let dobili državljanstvo.

Ilegalno priseljevanje so skušali omejiti tudi s poostrenim nadzorom na meji z Mehiko in z visokim kaznovanjem delodajalcev, ki so zaposlovali ilegalne imigrante. Zaradi velike

odvisnosti kmetijske proizvodnje od ilegalnih priseljencev, so uvedli skupino sezonskih imigrantov in jim tako podelili zakoniti status.

Imigranti so se priseljevali predvsem na podlagi združevanja družin, kar je zaradi sprejetih kvot še bolj omejilo priseljevanje drugih imigrantov. Izboljšave je leta 1990 prinesel zakon o imigracijah («Immigration Act of 1990 – IMMACT 90»), ki je določil letno zgornjo mejo priseljencev skupaj s sorodniki na 700.000 za leta 1992-94 in 675.000 za nadaljnja leta. V tem niso bili zajeti le ožji sorodniki, begunci in azilanti. Zakon je povečal tudi število imigrantov zaradi zaposlitve.

Namen zakona je bil tudi ustvariti raznolikost med priseljenci, zato so uvedli program »loterija«, ki je naključno podeljeval pravico priselitve. S tem je bila omogočena priselitev tudi tistim, ki nimajo družin v ZDA oziroma nimajo podpore ameriškega delodajalca. Ta program se pogosto imenuje tudi »loterija zelene karte«.

5.5 Primerjava prebivalstvenih politik Evrope in ZDA

Evropa in ZDA se na področju prebivalstvene politike zelo razlikujeta. Evropa se ukvarja predvsem s pronatalitetno politiko, ZDA pa z imigracijsko. ZDA imajo enotno migracijsko politiko, Evropa pa skupno migracijsko politiko šele razvija.

Bistvena razlika med Evropo in ZDA je v natalitetni politiki. Nizka rodnost, ki ne zagotavlja obnavljanja prebivalstva je največji demografski problem Evrope. Evropsko prebivalstvo se bo v prihodnje neizbežno staralo in krčilo. S pronatalitetno politiko, ki temelji predvsem na socialni pomoči staršem, se poskuša ta trend ublažiti. Na drugi strani pa so ZDA z rodnostjo na ravni obnavljanja generacij in ne izvajajo pronatalitetne politike. Natalitetna politika se pri njih ukvarja le z zmanjševanjem rodnosti pri najstnikih in z zmanjševanjem zunajzakonske rodnosti. Evropa se obremenjuje z veliki sredstvi za socialne programe, ki bi pripeljali do večje rodnosti. Na drugi strani pa ZDA zmanjšujejo zunajzakonsko in najstniško rodnost, ker predstavlja obremenitev za socialne izdatke.

Rodnost v ZDA ni posledica spodbujevalne politike. Visoka rodnost je predvsem stranski produkt odprtosti do imigracij. Rodnost je pri priseljencih namreč znatno višja.

Evropa in ZDA imata skozi zgodovino različni odnos do imigracij. V Ameriki so imigracije bistveni demografski dejavnik ves čas njenega obstoja. Priseljenci so zaželeni in iz celotnega sveta se jih načrtno vabi in sprejema. Pri tem ZDA skušajo biti nediskriminativne do posameznih nacionalnih in etničnih skupin. Sprejemanje imigrantov je eno od področij, pri katerem se razlikujejo pogledi političnih strank. Odnos do sprejemanja migrantov je zato odvisen tudi od vladajoče stranke.

Nasprotno pa je Evropa bolj zaprta pri sprejemanju imigrantov. Evropa je bila ves čas imigracijam nenaklonjena, le po vojni in v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja je pokazala več odprtosti. Z večanjem deleža priseljencev v strukturi prebivalstva se večja negativna nastrojenost do priseljencev, zlasti onih iz držav izven EU.

Evropa in ZDA pa imata tudi skupne točke v odnosu do imigracij. V obeh območjih so priselitve na račun združevanja družin neovirane in predstavljajo največji delež imigracij. Druge imigracije so kontrolirane in brzdane. Oboji pa se odločno borijo proti nedokumentiranim migracijam. Pomembna skupna točka je tudi interes obeh gospodarstev pri urejanju imigracij. Obe gospodarstvi sta na določenih področjih močno odvisni od priseljencev. Obema priseljenci opravljajo nizko plačana dela, ki jih domačini ne bi hoteli in na drugi strani visoko specializirana dela, za katere nimata dovolj svojih strokovnjakov.

6 Sklep

Demografska dinamika prebivalstva je splet rodnosti, smrtnosti, priselitev, odselitev in prebivalstvene politike. To prepletenost se ves čas zaznava v besedilu tega diplomskega dela.

Prebivalstvo je dinamična kategorija. V preteklosti se je in se bo tudi v prihodnosti tako v Evropi kot v ZDA spreminjalo. V Evropi bo število prebivalstva neizogibno padalo, če ne bo velikega preobrata v rodnostnem vedenju Evropejcev. Ta preobrat je sicer malo verjeten. Bolj pomembno je, na kako nizki stopnji se bo v prihodnje ustalila rodnost in kakšne vplive bo to imelo na starostno sestavo prebivalstva in s tem tudi na gospodarstvo vse Evrope. Kdaj in na kateri stopnji se bo to zgodilo, je odvisno od uspehov pri spodbujanju rodnosti in od pripravljenosti Evropejcev sprejemati tujce, ki bi lahko do določene mere ublažili ali pa vsaj odložili staranje prebivalstva v prihodnost.

ZDA se v bližnji prihodnosti ni treba bati upadanja prebivalstva. Rodnost imajo blizu ravni obnavljanja generacij. V zadnjem desetletju se visoke rodnosti posameznih etničnih skupin sicer zmanjšujejo, toda še vedno ima vsaka etnična skupina višjo rodnost kot Evropa.

Imigracije bodo v ZDA tudi v prihodnosti vir multietičnosti. Delež potomcev evropskega porekla se bo zmanjševal. Kultura in navade priseljencev bodo v prihodnosti vse bolj oblikovale ameriško družbo. Kljub različnosti priseljencev Amerika kot talilni kotel zvari vso to raznolikost v skupno značilnost »amerikanstva«, ki ima enotno pripadnost državi in skupen jezik, ohranjajo pa se rasne in verske raznolikosti. Iz tega počasi nastaja nov ameriški narod, v katerem je vse manj evropskega vpliva in vse več vpliva Latinske Amerike in Azije.

Evropa je združba nacionalnih držav. Z večanjem deleža imigrantov postaja vse manj naklonjena sprejemanju novih imigrantov in zahteva vse večje omejitve priseljevanja. Na

drugi strani pa so imigranti postali pomemben del družbe in gospodarstva, brez katerih ne bi mogli več delovati.

Evropa in ZDA imata vsaka svojo prebivalstveno politiko. Migracijska prebivalstvena politika Evrope je usmerjena predvsem v omejevanje priseljevanja, politika ZDA pa v nediskriminatorno priseljevanje iz vsega sveta. Razlikujeta se tudi na področju rodnotne politike. Evropa omogoča svobodno planiranje družin in spodbuja visoko rodnot, medtem ko se ZDA trudijo zmanjšati rodnot v nekaterih delih populacije.

Za razvoj prebivalstva Evrope in ZDA bo ključnega pomena njihova prebivalstvena politika. S prebivalstveno politiko ljudje uravnalno posegajo v sebe in v človeško družbo. To je prav, kajti samo tako se lahko doseže skladnost človeštva z okoljem in razvojem. Pri tem se mora upoštevati svobodna volja posameznika in dobrobit družbe.

Literatura

1. Appleyard T. Reginald: International Migration: Challenge For The Nineties. Geneva : International Organization for Migration, 1991. 94 str.
2. Arnstein Aassve, Billari et. al.: Leaving Home Ain't Easy. A comparative longitudinal analysis of ECHP data. MPIDR Working Paper WP WP 2001-038. Rostock : Max Planck Institute for Demographic Research, 2001. 32 str.
3. Billari C. Francesco, Philipov Dimiter, Baizán Pau: Leaving home in Europe: The experience of cohorts born around 1960. MPIDR Working Paper WP 2001-014. Rostock : Max Planck Institute for Demographic Research, 2001. 39 str.
4. Chesnais Jean-Claude: Fertility, Family, and Social Policy in Contemporary Western Europe. Population and Development Review, New York, 22(1996), 4, str. 729-739.
5. Chesnais Jean-Claude: Below-Replacement Fertility in the European Union (EU-15): Facts and Policies, 1960–1997. Review of Population and Social Policy, B.k., 7(1998), str. 83–101.
6. Demeny Paul: Population policy dilemmas in Europe at the dawn of the twenty-first century. Population and Development Review, New York, 29 (2003), 1, str. 1-28.
7. Demeny Paul: Population Policy: A Concise Summary. Policy Research Division Working Paper no. 173. New York : Population Council, 2003a. 24 str.
8. Engelhardt Henriette, Prskawetz Alexia: On the Changing Correlation Between Fertility and Female Employment over Space and Time. MPIDR Working Paper WP 2002/052. Rostock : Max Planck Institute for Demographic Research, 2002, str. 35-62.
9. Fassmann Heinz, Münz Reiner: International Migration in Western Europe. Population and Development Review, New York, 18 (1992), 3, str. 457-480.
10. Finch Naomi, Bradshaw Jonathan: Fertility and Supporting the Costs of Children. Oslo : Recent fertility trends in Northern Europe, 2003. 14 str.
11. Harris John R. et al.: Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector Analysis. The American Economic Review, Nashville , 60 (1970), 1, str. 42-126.
12. Hicks John Richard: The Theory of Wages. London : Macmillan, 1973, 261 str.

13. Iglicka Krystyna: Migration Movements from and into Poland in the Light of East-West European Migration. *International migration*, Georgetown, 39 (2001), 1 , 27 str.
14. Kent Mary: What Drives U.S. Population Growth?. *Population Bulletin*, Washington, 57 (2002), 4, 42 str.
15. Kohler Hans-Peter, Billari F.C., Ortega J.A.: The Emergence of Lowest-Low Fertility in Europe During the 1990s. *Population and Development Review*, New York, 28 (2002), 4, str. 641-680.
16. Kravdal Øystein: The Emergence of a Positive Relation Between Education and Third Birth Rates in Norway with Supportive Evidence from the United States. *Population Studies*, London, 46 (1992), 3, str. 459-475.
17. Lechner Michael: The Empirical Analysis of East German Fertility after Unification: An update. Gallen : SIAW, University of St. Gallen, 1999. 14 str.
18. Lichter T. Daniel: Marriage as Public Policy. Washington : Progressive Policy Institute, 2002. 12 str.
19. Malačič Janez: International migration trends in Central and Eastern Europe during the 1990's and the beginning of the 21st century. *International Migration of Population: Russia and the Contemporary World*, Moscow, 10 (2002), str. 115-129.
20. Malačič Janez: Demografija. Teorija, analiza, metode in modeli. 5. izdaja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 378 str.
21. Malwade Basu Alaka: The 'Politization' of Fertility to Achieve Non-Demographic Objectives. *Population Studies*, London, 51 (1997), 1, str. 5-18.
22. Massey Douglas S.: International Migration at the Dawn of the Twenty-First Century: The Role of the State. *Population and Development Review*, New York, 25(1999), 2, str. 303-322.
23. Massey Douglas S.: The New Immigration and Ethnicity in the United States. *Population and Development Review*, New York, 21 (1995), 2, str. 631-652.
24. Mulder Clara H., Clark William A.V., Michael Wagner: A comparative analysis of leaving home in the United States, the Netherlands and West Germany. *Demographics Research*, Rostock, 7 (2002), art. 17, str. 565-592.

25. O'Hare William: The Child Population: First Data From the 2000 Census, A KIDS COUNT/PRB Report on Census 2000. Washington : The Population Reference Bureau, 2001. 19 str.
26. Wasem Ruth Ellen: U.S. Immigration Policy on Permanent Admissions. Washington: Congressional Research Service, 2004. 16 str.
27. Sjaastad Larry A.: The Costs and Returns of Human Migration. Journal of Political Economy, Chicago, 70 (1962), 2, str. 80-93.
28. Wertheimer Richard, Jager Justin, Moore Kristin Anderson: Child Trends: State Policy Initiatives for Reducing Teen and Adult Nonmarital Childbearing: Family Planning to Family Caps. Washington : The Urban Institute, 2000. 7 str.
29. Wilson Chris: On the scale of global demographic convergence 1950-2000. Population and Development Review, New York, 27 (2001), 1, str. 155-172.
30. Woods Robert: Population Analysis in Geography. London : Longman, 1979. 278 str.
31. Yuchen Kuo: Marriage and Fertility Behavior in the United States 1970-2000. Texas : Texas A&M University, 2004. 34 str.

Viri

1. COMECE: A Family Strategy for the European Union, An encouragement to make the family an EU priority. Brussels: Commission of the Bishops' Conferences of the European Community, 2004. 19 str.
2. Eurostat: Demography, European social statistics. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2002. 220 str.
3. Eurostat: Population statistics, European social statistics. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2004. 171 str.
4. France Verbinc: Slovar tujk. Ljubljana : Cankarjeva založba, 1976, 452 str.
5. International Organization of Migration (IOM): World Migration Report 2002. New York : United Nations, 2002. 74 str.
6. Monnier Alain: The enlarged European Union: fifteen + ten = 455. Population & Societies No. 398. Paris : Institut national d'études démographiques, 2004. 8 str.
7. National Center for Health Statistics (NCHS): National Vital Statistics Reports, Hyattsville, 57 (2004), 17, 12 str.
8. National Center for Health Statistics (NCHS): Births: Final Data for 2000, Hyattsville, 50 (2002), 5, 104 str.
9. OECD: Trends in International Migration 2002: Continuous reporting system on migration, Annual report. Paris : OECD Publications, 2003. 388 str.
10. RAND: Low Fertility and Population Ageing: Causes, Consequences, and Policy Options. [URL: <http://www.rand.org/publications/MG/MG206/MG206.pdf>], 20.8.2004.
11. RAND: U.S. Abortion Policy and Fertility, RAND/Research Brief B-5031. [URL: <http://www.rand.org/publications/RB/RB5031/>], 20.8.2004.
12. United Nations: Recommendations on statistics of international migrations. Revision 1, Statistical Papers, series M No. 58, Rev. 1. New York : United Nations, 1998. 95 str.
13. United Nations: Replacement migration: Is it a Solution to Declining and ageing populations? New York : United Nations, 2000. 142 str.
14. U.S. Department Of Homeland Security: 2002 Yearbook of Immigration Statistics. Pittsburgh : Office of Immigration statistics, 2002. 253 str.

15. U.S. Census Bureau: Fertility of American Women: June 2000. Washington : U.S. Department of Commerce: Economics and Statistics Administration, 2001. 12 str.
16. U.S. Census Bureau: Profile of the Foreign-Born Population in the United States 2000. Washington : U.S. Census Bureau: Population Division, 2001. 77 str.
17. U.S. Census Bureau: Current Population Survey (CPS) March 2003, The Foreign-Born Population in the United States. Washington : U.S. Census Bureau: Population Division, 2003. 12 str.
18. U.S. Census Bureau: Statistical Abstract of the United States: 2003. Washington : U.S. Department of Commerce: Economic and Statistics Administration: Bureau of the Census, 2003a. 1383 str.
19. U.S. Census Bureau, IDB Population Pyramids.
[URL: <http://www.census.gov/ipc/www/idbpyr.html>], 20.8.2004.

Priloge

<i>Tabela 1: Dinamika prebivalstva EU-15 od 1960 – 2000</i>	<i>iii</i>
<i>Tabela 2: Dinamika prebivalstva ZDA od 1960 – 2000</i>	<i>v</i>
<i>Tabela 3: Viri podatkov v posameznih državah za statistiko migracij</i>	<i>vii</i>
<i>Tabela 4: Imigracije v ZDA po državi izvora imigrantov</i>	<i>vii</i>
<i>Tabela 5: Totalna stopnja rodnosti za EU-15 in nove države članice EU-10, 1960 -2000</i>	<i>xiii</i>
<i>Tabela 6: Povprečna starost mater ob prvem porodu v EU-10, 1960 -2000</i>	<i>xiv</i>
<i>Tabela 7: Stopnja totalne rodnosti po glavnih etničnih skupinah v ZDA, 1990 - 2000</i>	<i>xii</i>
<i>Tabela 8: Glavni indikatorji rodnosti v EU-15, 1960-2000</i>	<i>xi</i>
<i>Tabela 9: Glavni demografski podatki za posamezne držav EU-25</i>	<i>xiiiiv</i>
<i>Tabela 10: Stopnja totalne rodnosti za ZDA, 1960-2000</i>	<i>xv</i>
<i>Tabela 11: Povprečni otroški socialni izdatki v £ za različne tipe družin z otroki</i>	<i>xvi</i>
<i>Slika 1: Povprečni otroški socialni izdatki v £ po upoštevanih davkih, stanovanjskih stroških in storitvah</i>	<i>xvi</i>
<i>Slika 2: Prebivalstvena piramida EU-25 1. januarja 2003</i>	<i>xvii</i>
<i>Slika 3: Prebivalstvena piramida EU-15 1. januarja 2003</i>	<i>xvii</i>
<i>Slika 4: Prebivalstvena piramida EU-10 1. januarja 2003</i>	<i>xviii</i>
<i>Slika 5: Prebivalstvena piramida doma in tuje rojene populacija v ZDA v letu 2002</i>	<i>xviii</i>
<i>Slika 6: Prebivalstvena piramida ZDA skozi čas, 1. del</i>	<i>xix</i>

Tabela 1: Dinamika prebivalstva EU-15 od 1960 – 2000.

	Prebivalstvo	Število v 1000					Stopnja na 1000 prebivalcev				
		Živo rojeni	Umrli	Naravna rast	Neto migracije	Prirast prebivalstva	Živorojeni	Umrli	Naravna rast	Neto Migracije	Rast prebivalstva
1960	314.826,0	5.783,7	3.386,1	2.397,6	43,1	2.440,8	18,4	10,8	7,6	0,1	7,8
1961	317.266,7	5.902,4	3.347,6	2.554,8	124,0	2.678,8	18,6	10,6	8,1	0,4	8,4
1962	319.945,5	5.963,0	3.500,5	2.462,5	918,9	3.381,4	18,6	10,9	7,7	2,9	10,6
1963	323.326,9	6.107,9	3.569,5	2.538,4	93,4	2.631,8	18,9	11,0	7,9	0,3	8,1
1964	325.958,6	6.247,7	3.420,0	2.827,7	-138,1	2.689,5	19,2	10,5	8,7	-0,4	8,3
1965	328.648,2	6.096,7	3.542,2	2.554,5	79,5	2.634,0	18,6	10,8	7,8	0,2	8,0
1966	331.282,1	6.059,3	3.536,6	2.522,6	-138,5	2.384,1	18,3	10,7	7,6	-0,4	7,2
1967	333.666,2	5.934,7	3.543,5	2.391,3	-344,9	2.046,4	17,8	10,6	7,2	-1,0	6,1
1968	335.712,6	5.792,4	3.698,6	2.093,8	15,1	2.108,9	17,3	11,0	6,2	0,0	6,3
1969	337.821,5	5.683,8	3.772,1	1.911,7	241,7	2.153,4	16,8	11,2	5,7	0,7	6,4
1970	339.974,9	5.495,3	3.679,0	1.816,2	-390,0	1.426,2	16,2	10,8	5,3	-1,1	4,2
1971	341.401,1	5.498,8	3.703,6	1.795,2	431,3	2.226,5	16,1	10,8	5,3	1,3	6,5
1972	343.627,5	5.265,4	3.703,9	1.561,4	381,6	1.943,0	15,3	10,8	4,5	1,1	5,7
1973	345.570,6	5.054,2	3.748,2	1.306,0	369,6	1.675,6	14,6	10,8	3,8	1,1	4,8
1974	347.246,1	4.957,0	3.738,7	1.218,4	179,8	1.398,2	14,3	10,8	3,5	0,5	4,0
1975	348.644,3	4.748,0	3.792,7	955,2	294,1	1.249,3	13,6	10,9	2,7	0,8	3,6
1976	349.893,6	4.699,2	3.794,5	904,7	139,4	1.044,1	13,4	10,8	2,6	0,4	3,0
1977	350.937,8	4.623,5	3.679,0	944,5	231,9	1.176,5	13,2	10,5	2,7	0,7	3,4
1978	352.114,2	4.584,6	3.723,5	861,1	343,4	1.204,4	13,0	10,6	2,4	1,0	3,4
1979	353.318,7	4.583,5	3.710,3	873,2	379,9	1.253,1	13,0	10,5	2,5	1,1	3,5
1980	354.571,7	4.630,0	3.737,2	892,8	588,2	1.480,9	13,1	10,5	2,5	1,7	4,2
1981	356.052,7	4.531,1	3.737,6	793,5	73,0	866,5	12,7	10,5	2,2	0,2	2,4
1982	356.919,2	4.474,6	3.696,8	777,8	-172,7	605,1	12,5	10,4	2,2	-0,5	1,7
1983	357.524,3	4.320,4	3.769,2	551,2	-104,4	446,8	12,1	10,5	1,5	-0,3	1,2
1984	357.971,1	4.289,9	3.672,2	617,7	-113,4	504,3	12,0	10,3	1,7	-0,3	1,4
1985	358.475,4	4.274,7	3.764,8	510,0	163,9	673,9	11,9	10,5	1,4	0,5	1,9

iii:

Se nadaljuje na naslednji strani.

Tabela 1: Dinamika prebivalstva EU-15 od 1960 – 2000 – nadaljevanje.

	Prebivalstvo	Število v 1000					Stopnja na 1000 prebivalcev				
		Živo rojeni	Umrli	Naravna rast	Neto migracije	Prirast prebivalstva	Živorajeni	Umrli	Naravna rast	Neto Migracije	Rast prebivalstva
1986	359.149,2	4.287,8	3.735,3	552,6	284,5	837,0	11,9	10,4	1,5	0,8	2,3
1987	359.986,3	4.293,3	3.654,9	638,4	188,1	826,5	11,9	10,2	1,8	0,5	2,3
1988	360.812,8	4.358,0	3.676,1	681,9	635,8	1.317,7	12,1	10,2	1,9	1,8	3,7
1989	362.130,4	4.308,6	3.692,4	616,2	1.016,7	1.632,9	11,9	10,2	1,7	2,8	4,5
1990	363.763,4	4.379,1	3.720,8	658,3	1.043,4	1.701,7	12,0	10,2	1,8	2,9	4,7
1991	365.465,1	4.289,8	3.730,2	559,6	1.040,8	1.600,4	11,7	10,2	1,5	2,8	4,4
1992	367.065,4	4.247,8	3.676,4	571,4	1.316,5	1.887,9	11,6	10,0	1,6	3,6	5,1
1993	368.953,3	4.139,5	3.758,6	380,9	1.019,3	1.400,2	11,2	10,2	1,0	2,8	3,8
1994	370.353,5	4.052,9	3.679,0	373,9	743,2	1.117,1	10,9	9,9	1,0	2,0	3,0
1995	371.470,6	4.009,0	3.732,8	276,1	757,2	1.033,3	10,8	10,0	0,7	2,0	2,8
1996	372.503,9	4.040,1	3.737,7	302,4	718,4	1.020,8	10,8	10,0	0,8	1,9	2,7
1997	373.524,8	4.096,8	3.707,1	389,7	472,8	862,5	11,0	9,9	1,0	1,3	2,3
1998	374.387,3	4.000,5	3.712,1	288,4	649,2	937,6	10,7	9,9	0,8	1,7	2,5
1999	375.324,9	3.997,3	3.734,4	262,9	958,6	1.221,5	10,7	9,9	0,7	2,6	3,3
2000	376.546,4	4.038,2	3.665,9	372,4	1.066,5	1.438,8	10,7	9,7	1,0	2,8	3,8
Povprečje	351.320	4.832,7	3.672,72	1.159,9	380,5	1.540,4	13,8	10,4	3,4	1,0	4,4

ΛI:

Vir: Eurostat, 2002, str. 47.

Tabela 2: Dinamika prebivalstva ZDA od 1960 – 2000.

Leto	Prebivalstvo	Število v 1000					Stopnja na 1000 prebivalcev		
		Rast prebivalstva	Živorojeni	Umrli	Naravna rast	Neto migracije*	Rast prebivalstva	Naravna rast*	Neto migracije*
1960	180.671	2.841	4.258	1.711	2.547	294	15,7	14,1	1,6
1961	183.691	3.020	4.268	1.701	2.567	453	16,4	14,0	2,5
1962	186.538	2.847	4.167	1.756	2.411	436	15,3	12,9	2,3
1963	189.242	2.704	4.098	1.813	2.285	419	14,3	12,1	2,2
1964	191.889	2.647	4.027	1.798	2.229	418	13,8	11,6	2,2
1965	194.303	2.414	3.760	1.828	1.932	482	12,4	9,9	2,5
1966	196.560	2.257	3.606	1.863	1.743	514	11,5	8,9	2,6
1967	198.712	2.152	3.521	1.851	1.670	482	10,8	8,4	2,4
1968	200.706	1.994	3.502	1.930	1.572	422	9,9	7,8	2,1
1969	202.677	1.971	3.600	1.921	1.679	292	9,7	8,3	1,4
1970	205.052	2.375	3.731	1.921	1.810	565	11,6	8,8	2,8
1971	207.661	2.609	3.556	1.928	1.628	981	12,6	7,8	4,7
1972	209.896	2.235	3.258	1.964	1.294	941	10,6	6,2	4,5
1973	211.909	2.013	3.137	1.973	1.164	849	9,5	5,5	4,0
1974	213.854	1.945	3.160	1.934	1.226	719	9,1	5,7	3,4
1975	215.973	2.119	3.144	1.893	1.251	868	9,8	5,8	4,0
1976	218.035	2.062	3.168	1.909	1.259	803	9,5	5,8	3,7
1977	220.239	2.204	3.327	1.900	1.427	777	10,0	6,5	3,5
1978	222.585	2.346	3.333	1.928	1.405	941	10,5	6,3	4,2
1979	225.055	2.470	3.494	1.914	1.580	890	11,0	7,0	4,0
1980	227.726	2.671	3.612	1.990	1.622	1.049	11,7	7,1	4,6
1981	229.966	2.240	3.629	1.978	1.651	589	9,7	7,2	2,6
1982	232.188	2.222	3.681	1.975	1.706	516	9,6	7,3	2,2
1983	234.307	2.119	3.639	2.019	1.620	499	9,0	6,9	2,1
1984	236.348	2.041	3.669	2.039	1.630	411	8,6	6,9	1,7
1985	238.466	2.118	3.761	2.086	1.675	443	8,9	7,0	1,9

Se nadaljuje na naslednji strani.

Tabela 2: Dinamika prebivalstva ZDA od 1960 – 2000 – nadaljevanje.

Leto	Prebivalstvo	Število v 1000					Stopnja na 1000 prebivalcev		
		Rast prebivalstva	Živorojeni	Umrli	Naravna rast	Neto migracije*	Rast prebivalstva	Naravna rast*	Neto migracije*
1986	240.651	2.185	3.757	2.105	1.652	533	9,1	6,9	2,2
1987	242.804	2.153	3.809	2.123	1.686	467	8,9	6,9	1,9
1988	245.021	2.217	3.910	2.168	1.742	475	9,0	7,1	1,9
1989	247.342	2.321	4.041	2.150	1.891	430	9,4	7,6	1,7
1990	250.132	2.790	4.158	2.148	2.010	780	11,2	8,0	3,1
1991	253.493	3.361	4.111	2.170	1.941	1.420	13,3	7,7	5,6
1992	256.894	3.401	4.065	2.176	1.889	1.512	13,2	7,4	5,9
1993	260.255	3.361	4.000	2.269	1.731	1.630	12,9	6,7	6,3
1994	263.436	3.181	3.953	2.279	1.674	1.507	12,1	6,4	5,7
1995	266.557	3.121	3.900	2.312	1.588	1.533	11,7	6,0	5,8
1996	269.667	3.110	3.891	2.315	1.576	1.534	11,5	5,8	5,7
1997	272.912	3.245	3.881	2.314	1.567	1.678	11,9	5,7	6,1
1998	276.115	3.203	3.942	2.337	1.605	1.598	11,6	5,8	5,8
1999	279.295	3.180	3.959	2.391	1.568	1.612	11,4	5,6	5,8
2000	282.434	3.139	4.059	2.403	1.656	1.483	11,1	5,9	5,3
Povprečje	228.811	2.551	3.744	2.028	1.716	835	11,2	7,7	3,5

* Neto migracije so izračunane kot razlika med rastjo prebivalstva in naravno rastjo.

Vir: U.S. Census Bureau, 2003, str. 1, 2, 15, 16, 21, 22.

Tabela 3: Viri podatkov v posameznih državah za statistiko migracij.

Država	Tujci in v tujini rojeni prebivalci						Tujci in v tujini rojeni delavci			
	Pritok tujcev	Odtok tujcev	Prosilci za azil	Tuje rojena populacija	Tuja populacija	Naturalizacija	Pritok tujih delavce	Sezonski delavci	V tujini rojeni delavci	Tuji delavci
Avstrija			O	F	F	O	R			R
Belgija	F	F	O		F	O	R			R
Bolgarija			O							
Kanada	P		O	C	F	O	R	O	C	
Češka			O		F					R
Danska	F	F	O	F	F	O	R			F
Finska	F	F	O	F	C	O	R	O		R
Francija	R		O	C	F	O	R	R		S
Nemčija	F	F	O			O	R			S
Grčija	R		O		F					
Madžarska	F	F	O	F	S	O	R			R
Irska	O		O		R		R	R		S
Italija	R		O		F	O	R			R
Luksemburg	F	F	O		F	O	R			R
Nizozemska	F	F	O	F	F	O				
Nova Zelandija	O	O	A	C			R			
Norveška	F	F	O	F	R	O		R		F
Poljska			O		E					
Portugalska	R		O		R	O	R			R
Romunija			O							
Slovaška			O		F					R
Španija			O		R	O	R			R
Švedska	F	F	O	F	F	O				R
Švica	F	F	O		F	O	R	R		S
Velika Britanija	O	O	O		S	O	R	O		R
ZDA	P		O	C,S		O	R	R	C,S	S

F - register prebivalstva

R - dovoljenje za bivanje ali delo

P - Dovoljenje za trajno bivanje

C - Popis prebivalstva

S - Ankete o zaposlitvi

E - Ocene

O - Drugi viri

Tabela 4: Imigracije v ZDA po državi izvora imigrantov.

Država izvora	61-70		71-80		81-90		91-2000	
	Število	Delež	Število	Delež	Število	Delež	Število	Delež
Vse države	3.321.677	100,0	4.493.314	100,0	7.338.062	100,0	9.095.417	100,0
Evropa	1.123.492	33,8	800.368	17,8	76.155	1,0	1.359.737	14,9
Avstrija	20.621	0,6	9.478	0,2	1.834	0,0	155	0,0
Madžarska	5.401	0,2	655	0,0	6.545	0,1	9.382	0,1
Belgija	9.192	0,3	5.329	0,1	7.066	0,1	709	0,0
Češkoslovaška	3.273	0,1	6.023	0,1	7.227	0,1	9.816	0,1
Danska	9.201	0,3	4.439	0,1	537	0,0	6.079	0,1
Francija	45.237	1,4	25.069	0,6	32.353	0,4	3.582	0,0
Nemčija	190.796	5,7	74.414	1,7	91.961	1,3	92.606	1,0
Grčija	85.969	2,6	92.369	2,1	38.377	0,5	26.759	0,3
Irska	32.966	1,0	1.149	0,0	31.969	0,4	5.695	0,1
Italija	214.111	6,4	129.368	2,9	67.254	0,9	62.722	0,7
Nizozemska	30.606	0,9	10.492	0,2	12.238	0,2	13.308	0,1
Norveška	15.484	0,5	3.941	0,1	4.164	0,1	5.178	0,1
Švedska	17.116	0,5	6.531	0,1	11.018	0,2	12.715	0,1
Poljska	53.539	1,6	37.234	0,8	83.252	1,1	163.747	1,8
Portugalska	76.065	2,3	10.171	0,2	40.431	0,6	22.916	0,3
Romunija	2.531	0,1	12.393	0,3	30.857	0,4	51.203	0,6
Ruska zveza	2.465	0,1	38.961	0,9	57.677	0,8	462.874	5,1
Španija	44.659	1,3	39.141	0,9	20.433	0,3	17.157	0,2
Švica	18.453	0,6	8.235	0,2	8.849	0,1	11.841	0,1
Velika Britanija	213.822	6,4	137.374	3,1	159.173	2,2	151.866	1,7
Jugoslavija	20.381	0,6	3.054	0,1	18.762	0,3	66.557	0,7
Azija	427.642	12,9	1.588.178	35,3	2.738.157	37,3	2.795.672	30,7
Kitajska	34.764	1,0	124.326	2,8	346.747	4,7	419.114	4,6
Hong Kong	75.007	2,3	113.467	2,5	98.215	1,3	109.779	1,2
Indija	27.189	0,8	164.134	3,7	250.786	3,4	36.306	0,4
Iran	10.339	0,3	45.136	1,0	116.172	1,6	68.556	0,8
Izrael	29.602	0,9	37.713	0,8	44.273	0,6	39.397	0,4

Se nadaljuje na naslednji strani.

Tabela 4: Imigracije v ZDA po državi izvora imigrantov – nadaljevanje.

Država izvora	61-70		71-80		81-90		91-2000	
	Število	Delež	Število	Delež	Število	Delež	Število	Delež
Japonska	39.988	1,2	49.775	1,1	47.085	0,6	67.942	0,7
Koreja	34.526	1,0	267.638	6,0	333.746	4,5	164.166	1,8
Filipini	98.376	3,0	354.987	7,9	548.764	7,5	503.945	5,5
Turčija	10.142	0,3	13.399	0,3	23.233	0,3	38.212	0,4
Vietnam	434	0,0	17.282	0,4	280.782	3,8	286.145	3,1
Ostala Azija	63.369	1,9	244.783	5,4	648.354	8,8	735.356	8,1
Amerika	1.716.374	51,7	1.982.735	44,1	3.615.225	49,3	4.486.806	49,3
Kanada	41.331	1,2	169.939	3,8	156.938	2,1	191.987	2,1
Mehika	453.937	13,7	640.294	14,2	1.655.843	22,6	2.249.421	24,7
Karibska Amerika	470.213	14,2	741.126	16,5	872.051	11,9	978.787	10,8
Centralna Amerika	10.133	0,3	13.464	0,3	468.088	6,4	526.915	5,8
Južna Amerika	25.794	0,8	295.741	6,6	461.847	6,3	539.656	5,9
Argentina	49.721	1,5	29.897	0,7	27.327	0,4	26.644	0,3
Kolumbija	72.028	2,2	77.347	1,7	122.849	1,7	128.499	1,4
Ekvador	3.678	0,1	50.077	1,1	56.315	0,8	76.592	0,8
Ostala Južna Amerika	99.411	3,0	13.842	0,3	255.356	3,5	307.921	3,4
Afrika	28.954	0,9	80.779	1,8	176.893	2,4	354.939	3,9
Oceanija	25.122	0,8	41.242	0,9	45.205	0,6	55.845	0,6

Vir: U. S. Department Of Homeland Security, 2002, str. 13, 14.

Tabela 5: Totalna stopnja rodnosti za EU-15 in nove države članice EU-10, 1960 – 2000.

	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	1999	2000
EU-15	2,59	2,72	2,38	1,96	1,82	1,60	1,57	1,42	1,48	1,47
Ciper	3,51	...	2,54	2,01	2,46	2,38	2,42	2,13	1,84	1,79
Češka	2,11	2,18	1,91	2,43	2,10	1,96	1,89	1,28	1,14	1,14
Estonija	2,16	2,04	2,02	2,12	2,05	1,32	1,39	1,34
Latvija	...	1,74	2,01	1,96	1,90	2,09	2,02	1,25	1,24	1,24
Litva	2,60	2,40	2,40	2,20	2,00	2,10	2,00	1,49	1,27	1,25
Madžarska	2,02	1,82	1,98	2,35	1,91	1,85	1,87	1,58	1,33	1,32
Malta	3,62	2,47	2,02	2,27	1,99	1,96	2,05	1,83	1,67	1,51
Poljska	2,98	2,52	2,20	2,27	2,28	2,33	2,04	1,61	1,34	1,29
Slovaška	3,07	2,78	2,40	2,55	2,32	2,25	2,09	1,52	1,30	1,21
Slovenija	2,18	2,43	2,10	2,16	2,11	1,72	1,46	1,29	1,26	1,22
Povprečje EU-10	2,74	2,34	2,19	2,20	2,08	2,03	1,95	1,52	1,39	1,34

... Ni podatka.

x

Vir: Eurostat, 2004, str. 78.

Tabela 6: Povprečna starost mater ob prvem porodu v EU-10, 1960-2000.

	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	1999	2000
EU-15	27	27	27,6	28,2	28,9	29,3	...
Ciper	28,3	28,3	28,6	26,4	26,1	26,2	27,1	28,2	28,6	28,6
Češka	25,4	25,5	25	25,1	24,7	24,6	24,8	25,8	26,9	27,2
Estonija	26,7	26,2	25,7	25,9	25,7	25,6	26,6	27
Latvija	...	27,4	26,4	26,2	25,3	25,5	25,7	25,8	26,8	27,2
Litva	29,6	29	27,8	27,4	26,8	26,8	25,8	25,6	26,5	26,7
Madžarska	25,8	25,6	25,4	25,3	24,7	25	25,6	26,4	27,1	27,3
Malta	28,2	28,8	28,9	28,7	29,1	29	29
Poljska	27,6	27,3	27	26,8	26,5	26,4	26,2	26,9	27,3	27,4
Slovaška	26,9	26,7	26,2	25,9	25,3	25,1	25,1	25,6	26,4	26,6
Slovenija	28	27,1	26,7	25,9	25,4	25,5	25,9	27	28	28,2
Povprečje EU-10	27,2	26,9	26,4	26,3	25,9	26,0	25,9	26,4	27,2	27,4

ix. ... Ni podatka.

Vir: Eurostat, 2004, str. 79.

Tabela 7: Stopnja totalne rodnosti po glavnih etničnih skupinah v ZDA, 1990-2000.

	Vsi skupaj	Belci	Črnci	Ameriški Indijanci	Azijci in preb. Pacifiških otokov	Hispani-skupaj	Hispani - Mehikanci	Hispani - Portoričani	Hispani - Kubanci	Hispani - Ostali	Nehispani - Skupaj	Nehispani - Belci	Nehispani - Črnci
2000	2,00	1,96	2,26	1,95	1,83	2,84	3,02	2,34	1,59	2,69	1,88	1,78	2,31
1999	2,01	2,01	2,08	1,78	1,75	2,65	2,82	2,10	1,39	2,52	1,89	1,84	2,13
1998	2,00	1,99	2,11	1,85	1,73	2,65	2,88	2,04	1,40	2,45	1,89	1,83	2,16
1997	1,97	1,96	2,09	1,83	1,76	2,68	2,96	1,93	1,62	2,38	1,85	1,79	2,14
1996	1,98	1,96	2,09	1,86	1,79	2,77	3,05	1,97	1,62	2,52	1,85	1,78	2,14
1995	1,98	1,95	2,13	1,88	1,80	2,80	3,03	2,08	1,58	2,63	1,86	1,78	2,19
1994	2,00	1,96	2,26	1,95	1,83	2,84	3,02	2,34	1,59	2,69	1,88	1,78	2,31
1993	2,02	1,96	2,35	2,05	1,84	2,89	3,04	2,42	1,57	2,91	1,90	1,79	2,41
1992	2,05	1,98	2,42	2,14	1,89	2,96	3,11	2,57	1,45	2,99	1,93	1,80	2,48
1991	2,06	1,99	2,46	2,14	1,93	2,96	3,10	2,57	1,35	3,06	1,95	1,82	2,53
1990	2,06	1,99	2,46	2,14	1,93	2,96	3,10	2,57	1,35	3,06	1,95	1,82	2,53

Tabela 8: Glavni indikatorji rodnosti v EU-15, 1960-2000.

Leto	Živo rojeni		Totalna stop. rodnosti	Neto stop. obnovljajna	Povprečna starost žensk ob porodu	Živo rojeni izven zakonske zveze	
	V 1000	Na 1000 prebivalcev				V 1000	Na 1000 prebivalcev
1960	5.783,7	18,3	2,59	1,23	...	297,3	5,1
1961	5.902,4	18,5	2,62	1,24	...	300,8	5,1
1962	5.963,0	18,5	2,65	1,25	...	299,0	5,0
1963	6.107,9	18,8	2,71	1,28	...	302,0	4,9
1964	6.247,7	19,1	2,78	1,31	...	306,4	4,9
1965	6.096,7	18,5	2,72	1,28	...	302,7	5,0
1966	6.059,3	18,2	2,69	1,27	...	302,6	5,0
1967	5.934,7	17,7	2,62	1,24	...	305,7	5,2
1968	5.792,4	17,2	2,54	1,20	...	306,2	5,3
1969	5.683,8	16,8	2,48	1,17	...	304,1	5,4
1970	5.495,3	16,2	2,38	1,13	...	307,2	5,6
1971	5.498,8	16,0	2,36	1,12	...	323,8	5,9
1972	5.265,4	15,3	2,23	1,06	27,3	324,5	6,2
1973	5.054,2	14,6	2,12	1,01	27,2	322,6	6,4
1974	4.957,0	14,2	2,07	0,98	27,1	324,3	6,5
1975	4.748,0	13,6	1,96	0,93	27,0	321,1	6,8
1976	4.699,2	13,4	1,92	0,91	26,9	326,0	6,9
1977	4.623,5	13,2	1,87	0,89	26,9	337,2	7,3
1978	4.584,6	13,0	1,83	0,87	27,0	360,0	7,9
1979	4.583,5	13,0	1,81	0,86	27,0	392,5	8,6
1980	4.630,0	13,0	1,82	0,86	27,0	446,0	9,6
1981	4.531,1	12,7	1,77	0,84	27,1	474,2	10,5
1982	4.474,6	12,5	1,73	0,82	27,2	520,0	11,6
1983	4.320,4	12,1	1,65	0,78	27,3	542,9	12,6
1984	4.289,9	12,0	1,62	0,77	27,4	588,0	13,7
1985	4.274,7	11,9	1,60	0,76	27,6	637,1	14,9
1986	4.287,8	11,9	1,59	0,75	27,7	686,4	16,0
1987	4.293,3	11,9	1,58	0,75	27,8	728,8	17,0
1988	4.358,0	12,1	1,59	0,75	28,0	785,3	18,0
1989	4.308,6	11,9	1,56	0,74	28,1	815,0	18,9
1990	4.379,1	12,0	1,57	0,74	28,2	856,3	19,6
1991	4.289,8	11,7	1,53	0,73	28,3	881,3	20,5
1992	4.247,8	11,5	1,51	0,72	28,5	895,8	21,1
1993	4.139,5	11,2	1,47	0,70	28,6	902,1	21,8
1994	4.052,9	10,9	1,44	0,68	28,8	912,1	22,5
1995	4.009,8	10,8	1,42	0,68	28,9	941,3	23,5
1996	4.040,3	10,8	1,44	0,69	29,1	1.014,3	25,1
1997	4.052,8	10,9	1,45	...	29,0	1.025,4	25,3
1998	4.001,8	10,7	1,45	...	29,1	1.040,5	26,0
1999	3.996,6	10,6	1,45	1.087,1	27,2
2000	4.056,0	10,8	1,48	1.151,9	28,4

... Ni podatka.

Vir: Eurostat, 2002, str. 87.

Tabela 9: Glavni demografski podatki za posamezne države EU-25.

	Prebivalstvo v milijonih	Rast prebivalstva	Naravna rast	Neto migracije	STR
Nemčija	82,5	1,2	-1,5	2,7	1,3
Avstrija	8,1	3,5	0,3	3,2	1,4
Belgija	10,4	4,5	0,5	4,0	1,6
Danska	5,4	2,8	1,0	1,8	1,7
Španija	41,0	6,7	1,1	5,6	1,3
Finska	5,2	2,2	1,2	1,0	1,7
Francija	59,9	4,8	3,7	1,1	1,9
Grčija	11,0	1,0	-0,2	1,2	1,3
Irska	4,0	14,7	7,3	7,4	2,0
Italija	57,5	3,0	-0,3	3,3	1,2
Luksemburg	0,5	9,5	3,6	5,9	1,6
Nizozemska	16,3	5,4	3,7	1,7	1,7
Portugalska	10,5	7,6	0,8	6,8	1,5
Velika Britanija	59,5	3,6	1,1	2,5	1,6
Švedska	9,0	3,6	0,1	3,5	1,7
EU 15	380,8	3,7	0,8	2,9	1,5
Ciper	0,7	11,8	3,8	8,0	1,5
Estonija	1,4	0,2	-3,9	4,1	1,4
Madžarska	10,1	-3,2	-3,5	0,3	1,3
Latvija	2,3	-6,1	-5,3	-0,8	1,2
Litva	3,4	-3,8	-3,2	-0,6	1,2
Malta	0,4	6,1	2,0	4,1	1,5
Poljska	38,2	-0,4	-0,1	-0,3	1,2
Češka	10,2	-0,3	-1,5	1,2	1,2
Slovaška	5,4	0,3	0,1	0,2	1,2
Slovenija	2,0	0,5	-0,6	1,1	1,2
EU 10	74,1	-1,0	-1,1	0,1	1,2
EU 25	454,9	3,0	0,5	2,5	1,5

Število prebivalstva je na dan 1.1.2004, vsi ostali kazalniki so za leto 2002.

Vir: Monnier, 2004, str. 7.

Tabela 10: Stopnja totalne rodnosti za ZDA, 1960-2000.

Leto	Stopnja totalne rodnosti
1960	3,65
1961	3,63
1962	3,47
1963	3,33
1964	3,21
1965	2,93
1966	2,74
1967	2,57
1968	2,48
1969	2,47
1970	2,48
1971	2,27
1972	2,01
1973	1,88
1974	1,84
1975	1,77
1976	1,74
1977	1,79
1978	1,76
1979	1,81
1980	1,84

Leto	Stopnja totalne rodnosti
1981	1,81
1982	1,83
1983	1,80
1984	1,81
1985	1,84
1986	1,84
1987	1,87
1988	1,93
1989	2,01
1990	2,08
1991	2,07
1992	2,07
1993	2,05
1994	2,04
1995	2,02
1996	2,03
1997	2,03
1998	2,06
1999	2,07
2000	2,13

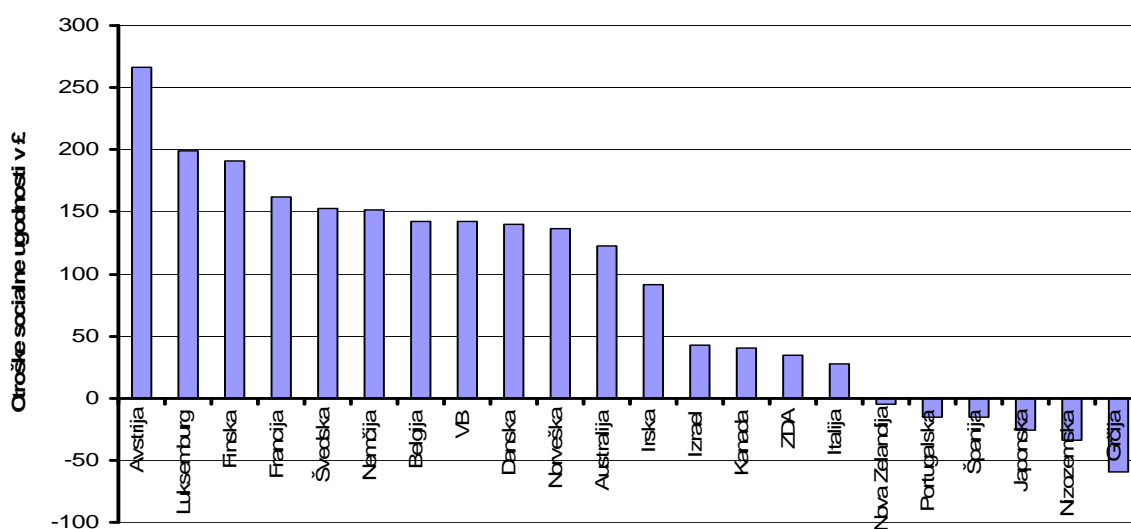
Vir: NCHS, 2004, str. 7.

Tabela 11: Povprečni otroški socialni izdatki v £ za različne tipe družin z otroki.

Po davkih		Po stanovanjskih stroških		Po storitvah		Skupaj	
Luksemburg	277	Avstrija	283	Avstrija	234	Avstrija	266
Avstrija	252	Luksemburg	268	Luksemburg	208	Luksemburg	199
VB	218	VB	205	Finska	180	Finska	191
Irska	201	Belgija	190	VB	155	Francija	162
Belgija	191	ZDA	187	Belgija	143	Švedska	153
ZDA	181	Irska	186	Nemčija	138	Nemčija	152
Nemčija	164	Francija	183	Francija	133	Belgija	142
Francija	154	Nemčija	178	Švedska	115	VB	142
Australija	138	Australija	167	Norveška	109	Danska	140
Norveška	134	Norveška	161	Irska	106	Norveška	136
Finska	119	Danska	157	Danska	95	Australija	123
Kanada	114	Švedska	138	Australija	95	Irska	91
Danska	113	Finska	130	Izrael	43	Izrael	43
Švedska	100	Kanada	114	Kanada	40	Kanada	40
Nizozemska	97	Japonska	100	ZDA	30	ZDA	35
Japonska	88	Nizozemska	89	Italija	27	Italija	28
Izrael	82	Izrael	81	Nova Zelandija	3	Nova Zelandija	-5
Nova Zelandija	69	Italija	69	Portugalska	-15	Portugalska	-15
Italija	68	Nova Zelandija	60	Španija	-15	Španija	-15
Portugalska	50	Portugalska	50	Nizozemska	-27	Japonska	-26
Španija	30	Španija	30	Japonska	-38	Nizozemska	-34
Grčija	20	Grčija	22	Grčija	-61	Grčija	-59

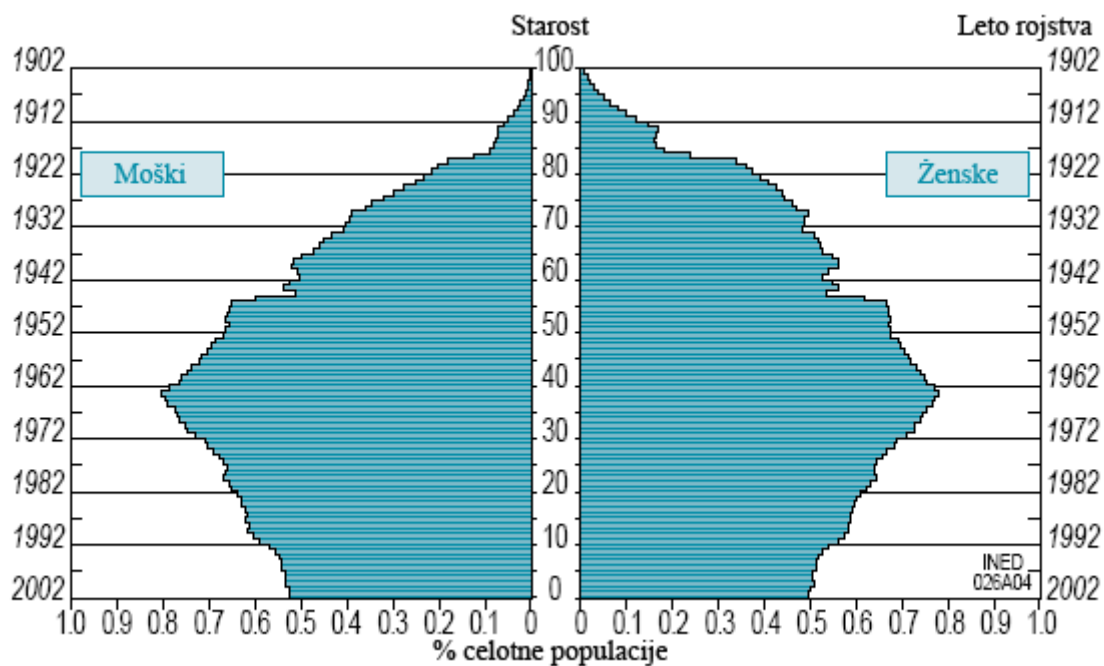
Vir: Finch, Bradshaw, 2003, str. 8.

Slika 1: Povprečni otroški socialni izdatki v £ po upoštevanih davkih, stanovanjskih stroških in storitvah.

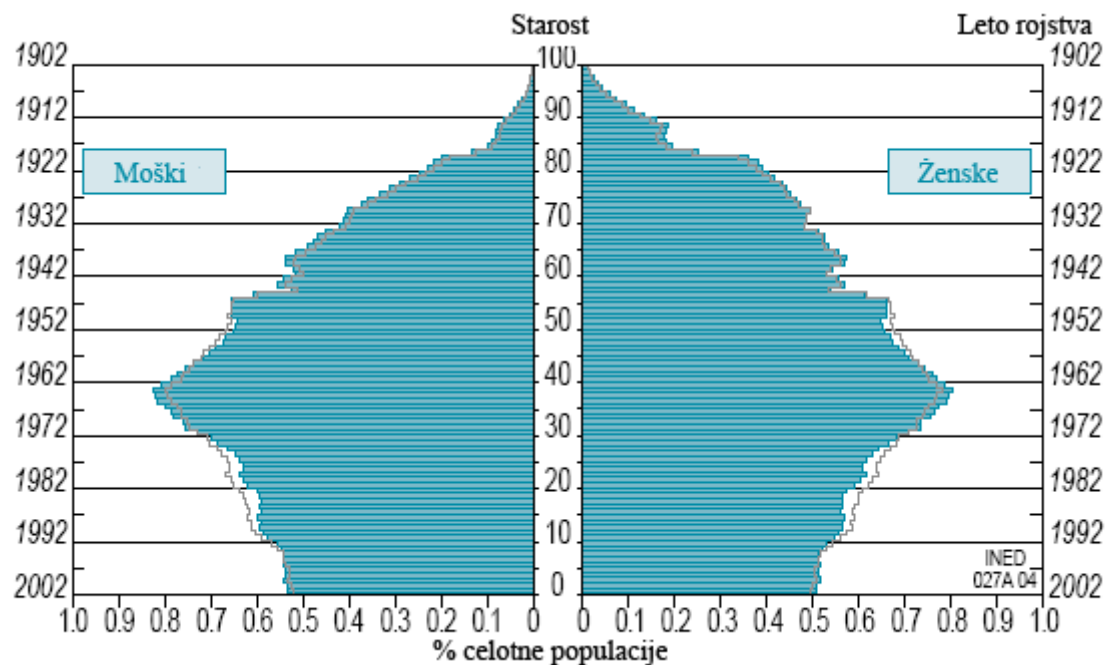
Vir: Finc, Bradshaw, 2003, str. 8

Slika 2: Prebivalstvena piramida EU-25 1. januarja 2003.

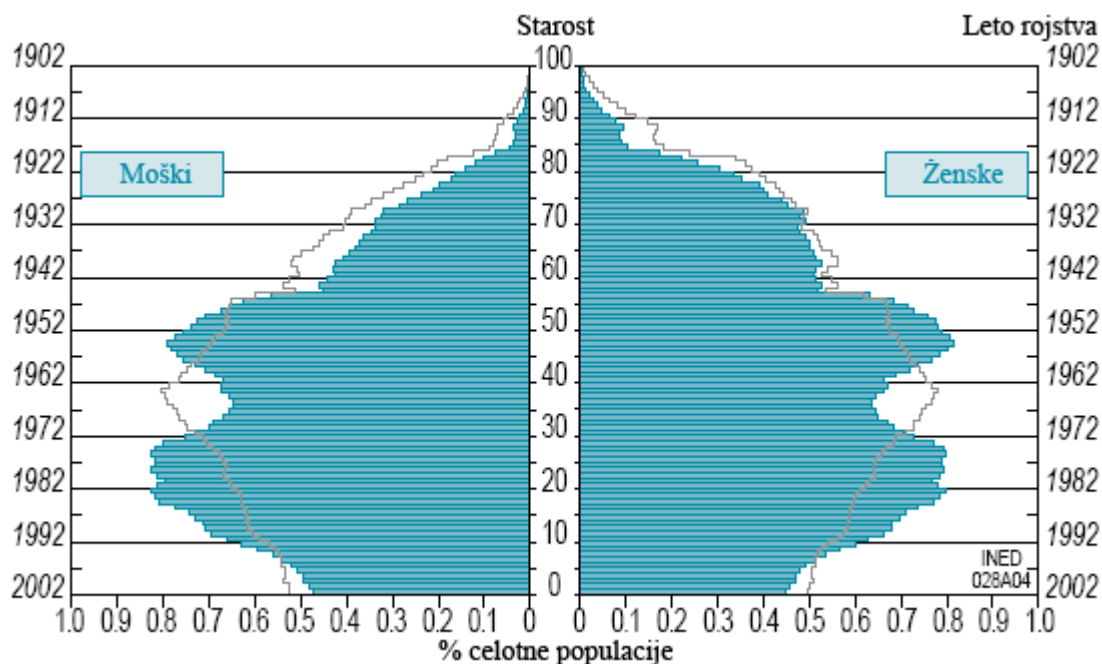
Vir: Monnier, 2004, str. 2.

Slika 3: Prebivalstvena piramida EU-15 1. januarja 2003.

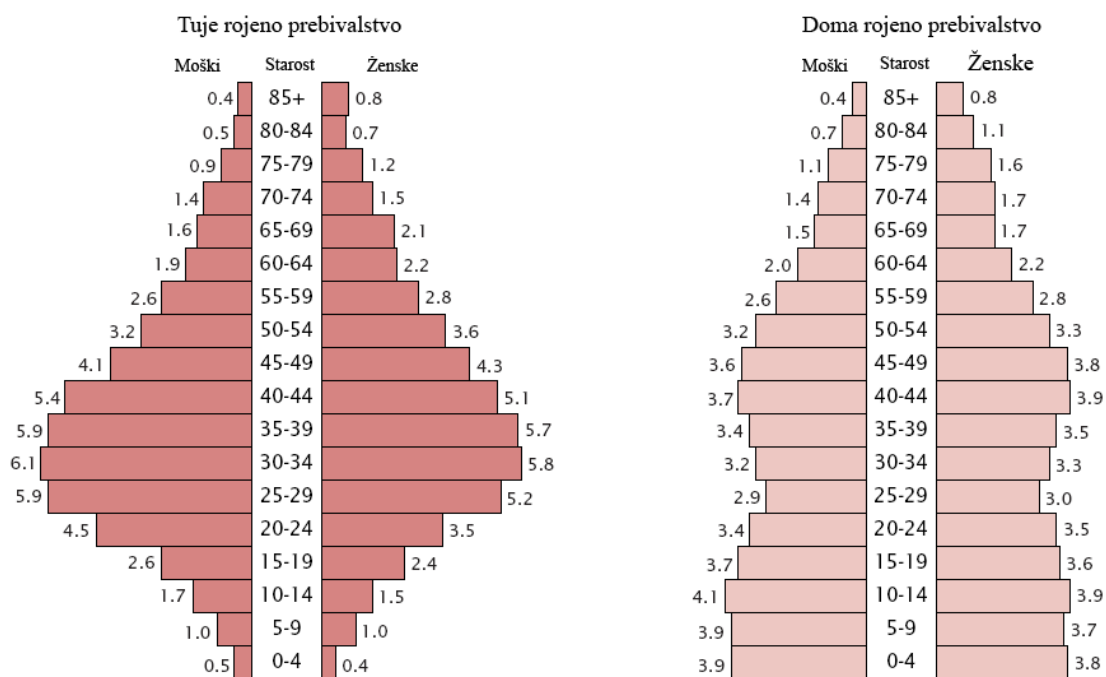
Vir: Monnier, 2004, str. 2.

Slika 4: Prebivalstvena piramida EU-10 1. januarja 2003.

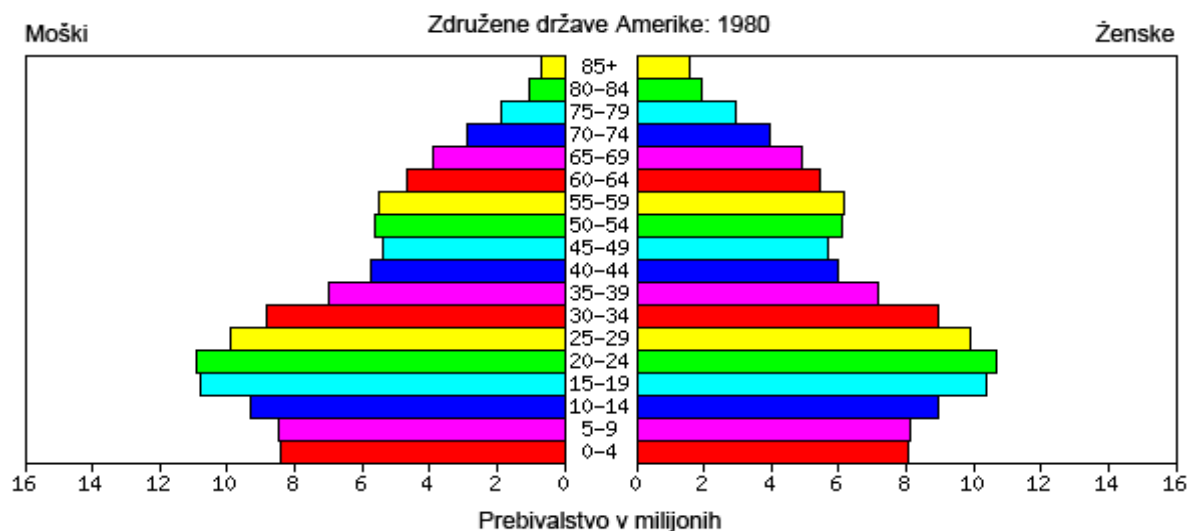
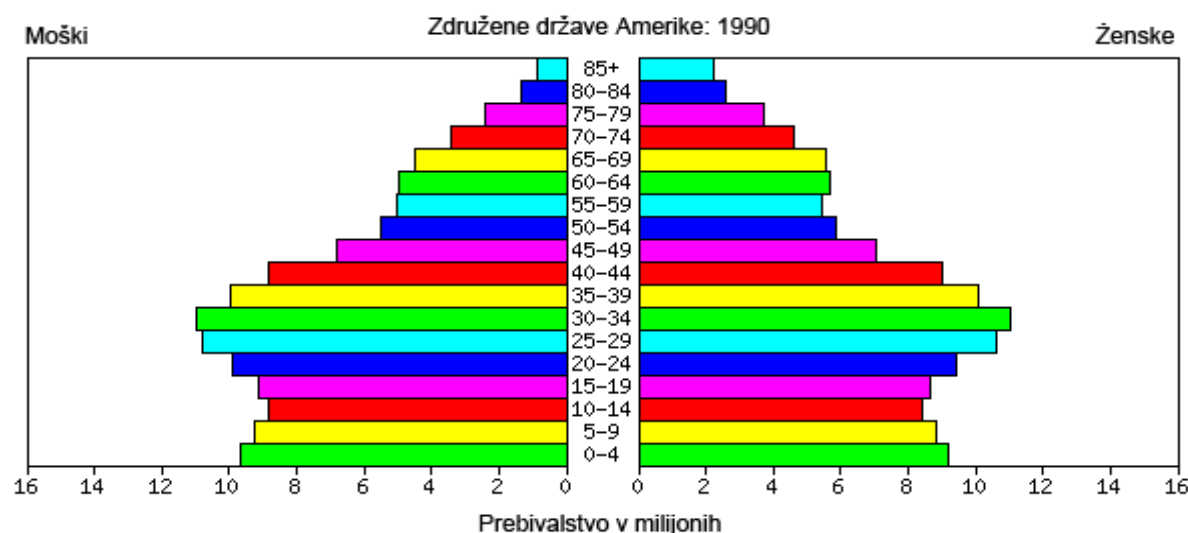
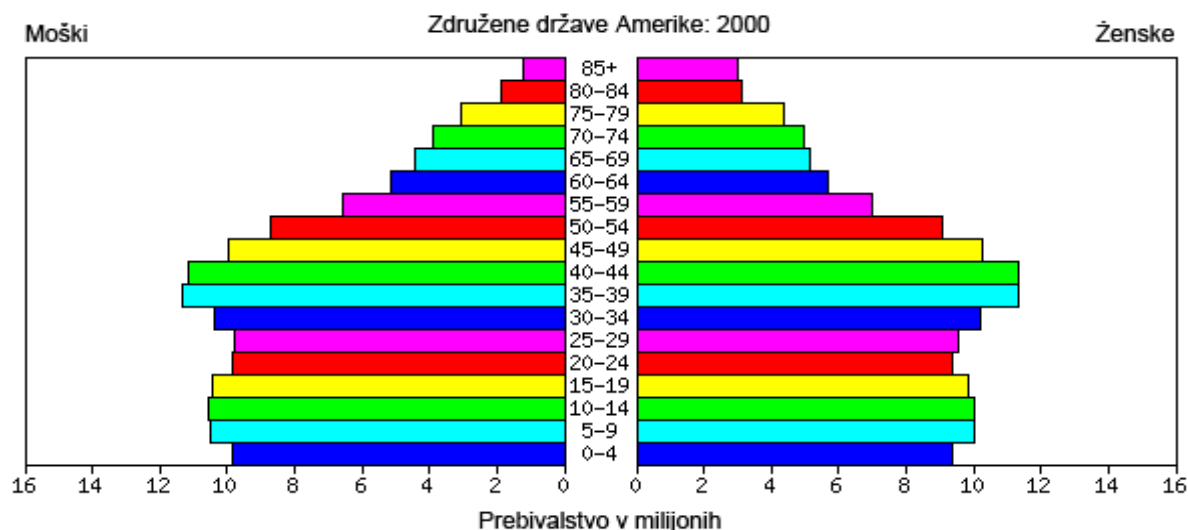
Vir: Monnier, 2004, str. 2.

Slika 5: Prebivalstvena piramida doma in tuje rojene populacija v ZDA v letu 2002.

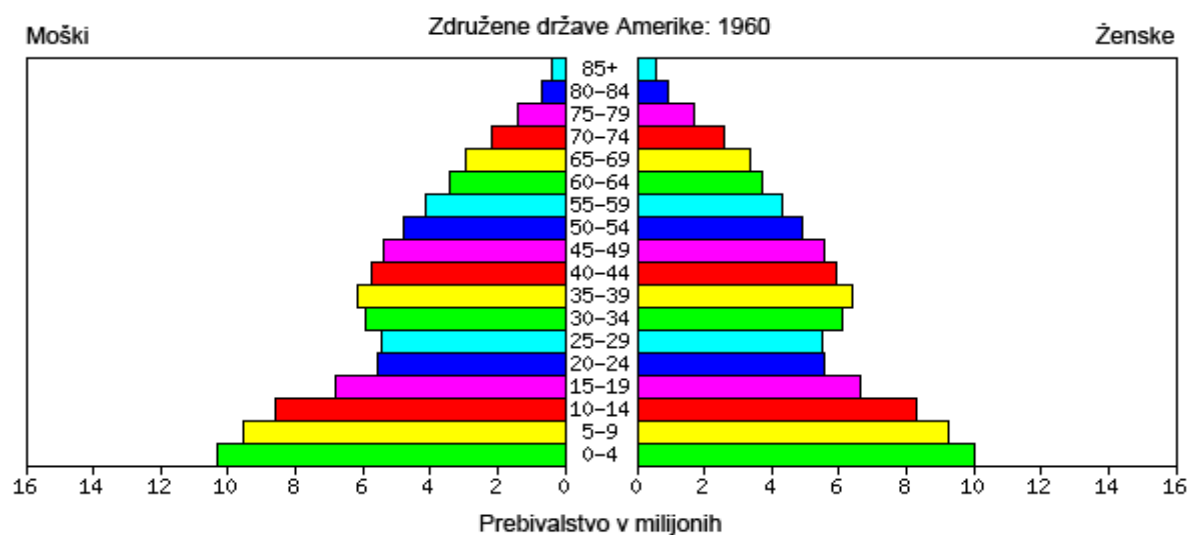
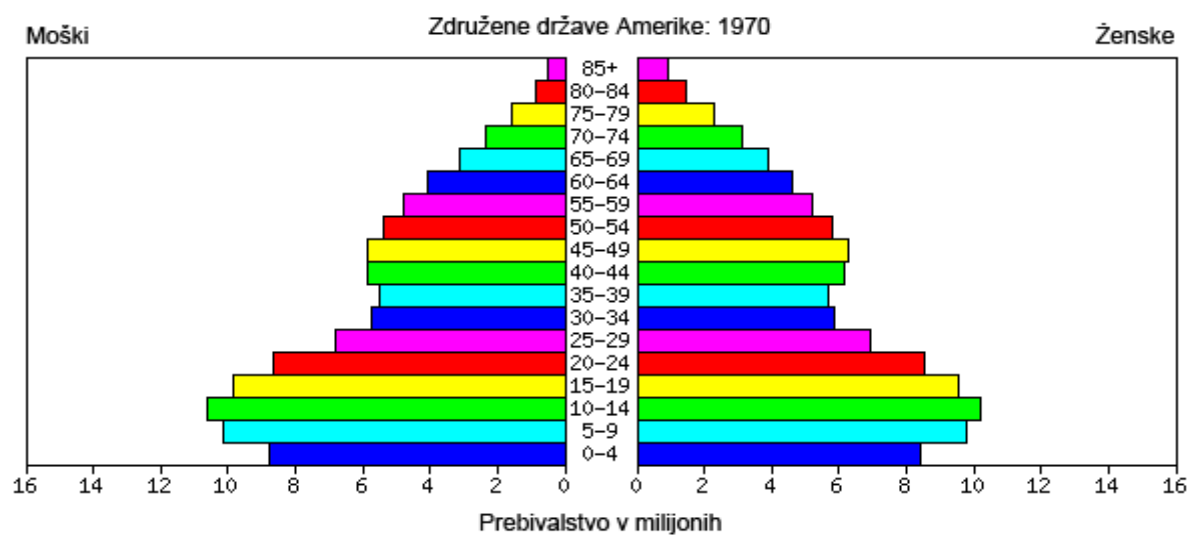

Vir: U.S. Census Bureau, 2003, str. 3.

Slika 6: Prebivalstvena piramida ZDA skozi čas.

Slika 6: Prebivalstvena piramida ZDA skozi čas – nadaljevanje.

Vir: U.S. Census Bureau, IDB Population Pyramids.